

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Veronika Sabolová

**Proměna mediálního obrazu války v Iráku
(druhé války v Zálivu) v českém tisku
v letech 2003-2008**

Diplomová práce

Praha 2012

Autor práce: Bc. Veronika Sabolová

Vedoucí práce: Mgr. Vlastimil Nečas

Rok obhajoby: 2012

Bibliografický záznam

SABOLOVÁ, Veronika. *Proměna mediálního obrazu války v Iráku ("druhé války v Zálivu") v českém tisku v letech 2003-2008*. Praha: Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy, 2012. 86 s. Vedoucí diplomové práce Mgr. Vlastimil Nečas.

Abstrakt

Diplomová práce nesoucí název *Proměna mediálního obrazu války v Iráku ("druhé války v Zálivu") v českém tisku v letech 2003-2008* se zabývá postavením zpravodajských médií a jejich činností v průběhu druhé války v Iráku. Cílem této práce je přiblížit moc médií při ovlivňování veřejného mínění, proto se teoretická část zabývá propagandou, nastolováním témat v médiích a mediálním rámcováním. Protože byla válka v Iráku reakcí na události z 11. září 2001 a prezident Bush vyhlásil válku globálnímu terorismu, zabývá se práce sociologií terorismu a propojením terorismu a zpravodajských médií. Na základě rozsáhlé propagandistické kampaně ze strany Spojených států a Velké Británie a s tím související nastolování témat politickou a mediální agendou probíhá ovlivňování veřejného mínění světové veřejnosti. Cílem analytické části této práce je odhalení mediálních rámců v českém tištěném zpravodajství, reprezentovaném deníky *Mladá fronta Dnes* a *Lidové noviny*. Kombinací kvantitativní a kvalitativní obsahové analýzy se výzkum zaměřuje na proměnu mediálního obrazu války v Iráku v průběhu šestiletého období, započatého spojeneckou invazí do Iráku a ukončeného odchodem George Bushe z prezidentské funkce.

Abstract

Diploma thesis "Changing of a Media Coverage of the Iraq War ("Second Gulf War") in a Czech press in the Period 2003-2008" deals with news media position and their activities during the Second Gulf War. The goal of the thesis is to explain the media power during the public opinion influencing. This is the reason why the theoretical part of the thesis deals with a propaganda, agenda-setting function of the mass media and media framing. The Iraq war was the reaction to the September 11th 2001 events and president Bush claimed the war against global terrorism. This is the reason why the thesis deals with sociology of terrorism and connection of terrorism and the news media. Influencing of a public opinion deals with an extensive propaganda campaign of the USA and the UK politics in connection with an agenda-setting function of the mass

media by political and media agendas. The goal of the analytical part of the thesis is to find media framing in Czech daily newspapers called Mladá fronta Dnes and Lidové noviny. Quantitative and qualitative research combination is focused on the Second Gulf War changing of media coverage during the six year period started by the allied invasion to the Iraq and ending by George Bush leaving a presidency.

Klíčová slova

Druhá válka v Zálivu, propaganda, vojenský spektakl USA, nastolování agendy, veřejné mínění, kvantitativní obsahová analýza, kvalitativní obsahová analýza, mediální obraz, mediální rámce, rámcování

Keywords

Second Gulf War, propaganda, US war spectacle, agenda-setting function of mass media, public opinion, quantitative content research, qualitative content research, media coverage, media frames, framing

Rozsah práce: 130 911 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne **18. 5. 2012**

Veronika Sabolová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Vlastimilu Nečasovi za jeho cenné rady, komentáře a připomínky k mé diplomové práci. Zároveň děkuji za ochotu a trpělivost při dokončování této práce.

Obsah

BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM.....	4
PROHLÁŠENÍ.....	7
PODĚKOVÁNÍ.....	8
OBSAH.....	1
ÚVOD. MOTIVACE K VOLBĚ TÉMATU A POSTUP JEHO ZPRACOVÁNÍ.....	3
1. PRVNÍ VÁLKA V IRÁKU. HISTORICKÉ POZADÍ A PŘÍČINY VÁLKY.....	4
2. DRUHÁ VÁLKA V ZÁLIVU.....	5
2.1 PROPAGANDA A MÉDIA V „DRUHÉ VÁLCE V IRÁKU“	5
2.2 VOJENSKÝ SPEKTÁKL SPOJENÝCH STÁTŮ AMERICKÝCH	7
2.3 DVĚ ODLIŠNĚ PREZENTOVANÉ VÁLKY.....	8
3. MÉDIA A PROPAGANDA.....	8
3.1 DISKURS STRACHU V AMERICKÝCH MÉDIÍCH	13
3.1.1 Sociální důsledky diskursu strachu.....	14
4. KONCEPT NASTOLOVÁNÍ TÉMAT V MÉDIÍCH.....	15
4.1 OVLIVŇOVÁNÍ MEDIÁLNÍ AGENDY	18
4.2 MĚŘENÍ VEŘEJNÉ AGENDY	18
5. VEŘEJNÉ MÍNĚNÍ O VÁLCE PROTI TERORISMU.....	20
5.1 Postoje obyvatel ČR k útoku na Irák a názory na roli Spojených států v mezinárodní politice v březnu 2003	21
5.1.1 Souhlas/nesouhlas s útokem na Irák.....	22
5.1.2 Přispěje útok k potlačení terorismu?.....	22
5.1.3 Postoj k výročkám o zahraniční politice a roli USA ve světě.....	22
5.1.4 Postoj k zahraniční politice USA.....	23
5.1.5 Postoj k útoku na Irák podle postoje k zahraniční politice USA	23
5.2 Postoje občanů k válce v Iráku v dubnu 2003	23
5.2.1 Souhlas/nesouhlas s útokem na Irák.....	24
5.2.2 Přispěje útok k potlačení terorismu?.....	24
5.2.3 Postoj k útoku na Irák podle spokojenosti s členstvím v NATO	25
5.3 Irák z pohledu veřejného mínění obyvatel ČR v roce 2005	25
5.3.1 Souhlas/nesouhlas s útokem na Irák.....	25
5.3.2 Postoj k útoku na Irák podle postoje k zahraniční politice USA	26
5.3.3 Přispěl útok na Irák k potlačení terorismu?	26
5.3.4 Vývoj situace v Iráku po pádu Saddámovy režimu	26
6. KONCEPT MEDIÁLNÍHO RÁMCOVÁNÍ.....	26
7. MÉDIA A TERORISMUS.....	30
8. VÝZKUMNÁ ČÁST. KVANTITATIVNÍ OBSAHOVÁ ANALÝZA – ANALÝZA PROMĚNY MEDIÁLNÍHO OBRAZU DRUHÉ VÁLKY V IRÁKU V LETECH 2003-2008.....	34
8.1 OTÁZKY A CÍLE VÝZKUMU	34
8.2 METODY ZPRACOVÁNÍ MATERIÁLU.....	34
8.3 CHARAKTERISTIKA KVANTITATIVNÍHO VÝZKUMU	34
8.4 POŽADAVKY NA VÝZKUMNÉ METODY	35
8.5 VÝBĚROVÝ SOUBOR.....	36
8.6 PŘEDVÝBĚR MATERIÁLŮ.....	37

8.7 KÓDOVACÍ JEDNOTKA ANALÝZY	37
8.8 FÁZE PŘEDVÝZKUMU	37
8.9 HYPOTÉZY A OPERACIONALIZACE. STANOVENÍ SOUBORU PRACOVNÍCH HYPOTÉZ.....	37
8.9.1 Definice kategorií a jejich proměnných v kvantitativní obsahové analýze.....	38
8.9.1.2 Hlavní téma článku.....	39
8.9.1.3 Hlavní aktér.....	40
8.9.1.4 Domestikace zahraničního konfliktu	41
9.KVALITATIVNÍ OBSAHOVÁ ANALÝZA. PRAKTICKÝ ROZBOR RÁMCŮ V ČESKÉM TIŠTĚNÉM ZPRAVODAJSTVÍ.....	42
9.1 POPIS ZKOUMANÉHO VZORKU A POSTUP REALIZACE VÝZKUMU	43
9.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A CÍLE KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU	44
10.VÝSLEDKY VÝZKUMU A ANALÝZ.....	44
10.1 VÝSLEDKY KVANTITATIVNÍ OBSAHOVÉ ANALÝZY	45
10.1.1 Hypotéza č. 1: Která zdůvodnění války v Iráku byla ve sledovaných denících nejčastější? ..	45
10.1.2 Hypotéza č. 2: Byl tento válečný konflikt personalizován?	48
10.1.3 Hypotéza č. 3 Jaké bylo nejčastější téma článku zabývajícího se válkou v Iráku?.....	50
10.1.4 Hypotéza č. 4: Byl válečný konflikt domestikován? Které téma dominovalo v člancích vztahených k České republice?	51
10.2 VÝSLEDKY KVALITATIVNÍ OBSAHOVÉ ANALÝZY	53
10.2.1 Výzkumná otázka č. 1: Jaké kategorie a atributy u mediálních rámců byly použity při informování o druhé válce v Zálivu v českých tištěných denících Mladá fronta DNES a Lidové noviny?	53
10.2.1.1 Válka v Iráku jako irácké peklo.....	55
10.2.1.2 Válka v Iráku, která změnila svět.....	55
10.2.1.3 Válka v Iráku jako „druhý Vietnam“	55
10.2.1.4 Informační válka, kterou nelze vyhrát	56
10.2.1.5 Občanská válka v Iráku jako druhé 11. září.....	56
10.2.1.6 Válka v Iráku jako rozkol v euroatlantických vztazích	56
10.2.1.7 Válka v Iráku jako boj proti terorismu	56
10.2.1.8 Válka v Iráku jako nová naděje pro Irák.....	57
10.2.2 Výzkumná otázka č. 2: Jaké kategorie aktérů a jejich atributy jsme našli ve vybraných denících?	57
10.2.2.1 Administrativa USA a prezident George Bush	57
10.2.2.2 Irácká diktatura a její hlavní představitel Saddám Hussein.....	57
10.2.2.3 Země, které válku v Iráku podporovaly	58
10.2.2.4 Země, které odmítly podporovat vojenskou intervenci do Iráku.....	58
10.2.2.5 Arabský svět.....	58
10.2.2.6 Teroristická organizace Al-Kájda a její hlavní představitel Ussáma Bin Ládín.....	58
10.2.2.7 Média.....	59
10.2.3 Interpretace vztahů a vzájemných souvislostí mezi zjištěnými kategoriemi a jejich atributy	59
10.2.3.1 Výzkumná otázka č. 1	59
10.2.3.2 Výzkumná otázka č. 2	59
10.2.4 Výzkumná otázka č. 3: Dochází k proměně mediálních rámců o válce v Iráku v průběhu zkoumaného období?	61
ZÁVĚR	63
POUŽITÁ LITERATURA.....	65
SEZNAM PŘÍLOH.....	69
PŘÍLOHY	69
Příloha č. 1: Kódovací klíč ke kvantitativní obsahové analýze	69
Příloha č. 2: Seznam kategorií a proměnných v kvantitativní obsahové analýze.....	71
Příloha č. 3: Tabulka č. 1: Hlavní téma článku	74
Příloha č. 4: Tabulka č. 2: Domestikace konfliktu	75
Příloha č. 5: Tabulka č. 3: Hlavní aktér.....	75
Příloha č. 6: Seznam článků použitých pro kvalitativní obsahovou analýzu.....	77

Úvod. Motivace k volbě tématu a postup jeho zpracování

Podle britského profesora médií a komunikace Simona Cottlea jsou války přitažlivé a dostatečně zajímavé pro zpravodajství, jelikož souzní s tzv. zpravodajskými hodnotami, především konfliktem, násilím, deviací a dramatem, a v případě vizuálních médií přinášejí úspěch spektakulárních scén (Cottle 2006: 76). Podle Gatzkeho (in Christie, 2006: 519) je válka spojována se třemi hlavními cíli:

1. „*Dobytí a zničení nepřátelských ozbrojených sil,*
2. *získání majetku a ostatních zdrojů síly,*
3. *získání veřejného mínění.*“ (Cit. podle Gatzke, 1942: 45 in Christie, 2006: 519)

Téma diplomové práce jsem si vybrala na základě svého zájmu o problematiku mezinárodního dění od teroristických útoků na Světové obchodní centrum v New Yorku, uskutečněných 11. září 2001. Tato událost byla významným impulzem pro počátek dlouhotrvající války proti globálnímu terorismu, kterou započaly Spojené státy americké spolu se svými spojenci. Dalším důvodem pro výběr tohoto tématu je všudypřítomnost tématu války v Iráku a rozsáhlá dostupnost odborných článků, které se druhou válkou v Iráku zabývají. Třetím důvodem, proč jsem si vybrala toto téma, je fakt, že Česká republika byla ve válečném konfliktu v Iráku aktivní, a to v podobě protichemické jednotky, polní nemocnice a humanitárních pracovníků v Iráku.

Cílem této práce bude jak teoreticky, tak empiricky přiblížit koncept nastolování témat a rámcování v českých zpravodajských denících Mladá fronta Dnes a Lidové noviny. Z časového hlediska bude tato práce zkoumat období od intervence spojeneckých sil do Iráku, která se uskutečnila 21. března 2003, do roku 2008, kdy skončilo druhé funkční období amerického prezidenta George W. Bushe, jednoho z hlavních architektů války v Iráku. Období šesti let by mělo být dostatečně dlouhé pro zaznamenání proměny mediálního obrazu druhé války v Zálivu.

Práce je strukturovaná do deseti hlavních kapitol, obsahově do tří hlavních částí, přičemž první část se zabývá teoretickými přístupy z oblasti propagandy, konceptu nastolování agendy, vojenského spektaklu, rámcování a terorismu v médiích. Teoretický rámec je klíčovým východiskem pro analytickou část práce, kde je popsána metodologie, jež byla užitá pro náš výzkum. Výzkum se skládá ze dvou částí, a to z

kvantitativní a kvalitativní obsahové analýzy. Třetí, tedy závěrečná část, se bude zabývat výsledky provedené kvantitativní a kvalitativní obsahové analýzy s cílem vysvětlit, jak funguje nastolování agendy a rámcování ve vybraných českých zpravodajských médiích.

1. První válka v Iráku. Historické pozadí a příčiny války

Válka v Perském zálivu, nazývaná také jako „první válka v Zálivu“, jež se odehrávala na počátku roku 1991, bývá považována za významný mezník ve válečném zpravodajství. Především ve Spojených státech se vysílání války „v přímém přenosu“ stalo vysoce sledovanou událostí. Tento konflikt je však také spojován s informačním embargem především ze strany Spojených států, které tvořily většinu vojenských sil vyslaných do oblasti Radou bezpečnosti Organizace spojených národů. (Curtis, 2003: 90) Obě strany konfliktu, irácká vláda i vláda Spojených států, kontrolovaly média a snažily se do určité míry manipulovat sdělovacími prostředky prostřednictvím propagandy. (Hachten, 1995: 155). Východiskem konfliktu, který vyústil ve válku v Perském zálivu, (někdy označovanou jako „první válka v Zálivu“) je několik faktorů. Tradiční hrozbu v oblasti Středního východu v minulosti způsoboval fakt, že nacionalistické režimy používaly ropu primárně pro lokální populaci a budovaly nezávislé zdroje moci, které měly za úkol čelit americké dominanci v této oblasti. Podle Curtise byly takové režimy svrženy a podle odtajněných dokumentů prokázáno, že autority represivně vládnoucích režimů v oblasti Perského zálivu tradičně podporovaly britskou a americkou politiku. Spojené státy získaly větší vliv nad iráckým ropným průmyslem po první válce v Zálivu v roce 1991. (Curtis, 2003: 16)

Nutnost této války nastala ve chvíli, kdy trojice klíčových států vyrábějících ropu stála mimo současnou kontrolu západními mocnostmi. Irán byl oficiálním nepřítelem Západu, Spojené arabské emiráty jeho tradičním spojencem a Irák se svými světově největšími zásobami ropy způsoboval Západu největší obavy. (Curtis, 2003: 15)

Huseinova vláda byla známá porušováním lidských práv Kurdů a šíitů a svojí invazí do sousedního Kuvajtu. Před válkou v Zálivu byl Irák rychle se rozvíjející zemí s neplaceným vzděláním, moderním zemědělstvím a silnou střední třídou. Podle Světové zdravotnické organizace mělo 93 % iráckých občanů přístup k lékařské péči. Vše změnila devastace Perského zálivu a sankce pomáhající takovému ničení. Tyto

sankce byly uvaleny před vypuknutím války v Zálivu, v srpnu 1990, jako odpověď na iráckou invazi do Kuvajtu. (Pilger, 2005: 543) Program OSN, nazvaný „ropa za potraviny“, Irák v roce 1991 odmítl a v roce 1996 ho konečně přijal. Iráku bylo povoleno prodávat pouze omezené množství ropy až do roku 1999, kdy byla tato omezení zrušena. (Pilger, 2005: 544)

2. Druhá válka v Zálivu

Jako ospravedlnění invaze a okupace do Iráku posloužilo vládám Spojených států a Spojeného království údajné vlastnictví zbraní hromadného ničení iráckou vládou (které nebylo nikdy prokázáno) a svržení diktátorského režimu Saddáma Husseina. (Miller, 2004) Značná část islámského světa v současné době projevuje vážný odpor k americké globální hegemonii, ať už ekonomické či vojenské. Islámské radikální síly jsou hlavními překážkami k totální americké dominanci na Středním východě. (Curtis, 2003: 90) Spojené státy spolu se Spojeným královstvím usilují o zachování „autority mezinárodního řádu“, jejich společná politika je založená na trestání a ovládnutí režimu, zejména prostřednictvím sankcí. (Curtis, 2003: 11-13) Americká vláda během invaze do Iráku v roce 2003 potřebovala získat veřejné mínění na svou stranu, a tak před začátkem a v průběhu konfliktu využívala moc médií. Toto zneužívání moci médií můžeme označit propagandou a následující kapitola se bude zabývat tímto tématem.

2.1 Propaganda a média v „druhé válce v Iráku“

Populární termíny, které jsou v současné době spojovány s propagandou, jsou „spin“ a „management zpravodajství“. Tyto termíny odkazují ke koordinované strategii, která minimalizuje negativní informace a prezentuje příběh v libivém světle, které zároveň nepoškodí osobní zájmy propagandisty. Jowett a O'Donnell také tvrdí, že propaganda je okamžitým procesem, který ničí chápání historie a znemožňuje kritickou reflexi. (Jowett, O'Donnell, 2006: 3-4) Během první války v Zálivu v roce 1991 vlády Spojeného království a Spojených států amerických ustavily pevně kontrolovaný systém „managementu zpravodajství“. Novinářům nebylo umožněno dostat se do Saúdské Arábie bez oficiálního povolení, pouze jednorázově pod kontrolou tzv. Spojeného informačního ústředí, vedeného Brity, Američany a představiteli Saúdské Arábie. (Curtis, 2003: 23) Americká a britská vláda během druhé války v Iráku předpokládaly, že nemůžou spoléhat na média, která by informovala v souladu s oficiální linií, a tak

investovaly do rozsáhlé mašinérie státní propagandy. Ministerstvo obrany se tak stalo novým synonymem pro státní propagandu ve Spojeném království. Propagandu nazvalo „válečnými operacemi“ a strana New Labour jí posléze přejmenovala na „informační podporu“. (Miller, 2004: 77) Ve Spojených státech se oficiálním úřadem pro šíření propagandy stal Úřad globální komunikace (OGC), založen Bílým domem prezidenta George W. Bushe. (Miller, 2004: 80-81) Podle Davida Millera „*propaganda uspěje, pokud umožní politickým elitám provést své plány.*“ (Cit. podle Miller, 2004: 95)

Když americké jednotky napadly v lednu 1991 Irák, název „Operace pouštní štít“ byl změněn na „Operaci pouštní bouře“. Druhá invaze do Iráku v březnu 2003 nebyla označena úspěšným názvem. Označení invaze „šok a bázeň“ trvalo pouze jeden týden. (Jowett, O'Donnell, 2006: 9) Válka proti Tálibánu a Al-Kájdě měla úspěšnější slogan „operace trvalý mír“, prezident George W. Bush začal používat výraz „válka proti teroru“ krátce po útocích z 11. září 2001, a pokračoval během své kampaně za znovuzvolení v roce 2004.

Bushova rétorika obsahovala manipulativní řečnění, mluvení v kódech a opakování stejných frází pořád dokola. Tento způsob rétoriky je zakotven v anti-intelektualismu a nenávisti k demokracii a intelektuálům. Pro válku v Iráku neměl prezident Bush žádné přesvědčivé argumenty, a tak jen pořád dokola opakoval otřepaná klišé (Kellner, 2004). „*Bushův diskurs vykazoval jasné prvky orwellovského mlžení, kde je válka proti Iráku vedena kvůli míru, okupace Iráku znamená jeho osvobození, ničení iráckých zásob potravin a vody umožňuje „humanitární akce“ a kde vraždy mnoha Iráčanů a zničení země vytvoří „svobodu“ a „demokracii.*“ (Cit. podle Kellner, 2004: 330) Válečný diskurs Spojených států a Spojeného království byl mimořádně lživý, což je trendem posledních válek, které jsou vedeny spíše kvůli veřejnému mínění a politickým agendám než kvůli vojenským cílům. (ibid.: 332)

Několik týdnů po pádu iráckého režimu byla média svědky negativních střetů mezi iráckými a americkými jednotkami, obrovské šíitské demonstrace a oslavy, které měly za následek přízrak v podobě rostoucí radikální islámské síly v regionu a selhání politiky bezpečnosti a stability země. Šíitský spektakl a převzetí moci v mnoha regionech země způsobily obavy, jestli „demokracie“ v Iráku umožní vytvořit náboženské fundamentalistické režimy. Tento negativní spektakl svědčí o omezeních politiky spektaklu, která se může vymstít, vymknout z kontroly a způsobit neúmyslné následky. Politika spektaklu je velmi nejednoznačná a nestabilní, může se stát

předmětem mnohonásobných interpretací a způsobit nejednoznačné a často nepředvídatelné účinky. Válečné spektakly lze těžko kontrolovat a řídit a zároveň se můžou stát předmětem odlišného způsobu rámcování a interpretací. (Kellner, 2004: 335-336)

Francouzský filosof Guy Debord spektakl definoval jako nástroj sjednocování společnosti, můžeme jej také chápat jako jisté vidění světa, které se zobjektivizovalo. (Debord, 2007: 3-4) Jak tvrdí Debord, „*spektákl ve všech svých specifických podobách, ať už jako informace či propaganda, reklama či přímá spotřeba produktů zábavního průmyslu, tvoří současný sociálně dominantní model života.*“ (Cit. podle Debord, 2007: 4) Ve spektaklu, ve kterém je smyslový svět nahrazen vybranými obrazy, je uplatňován princip zbožního fetišismu. (Debord, 2007: 15)

Vnímání vojenského spektaklu je také formováno vizuálními symboly. Během druhé války v Iráku byly na stromy, ploty, budovy, automobily a klenoty umístěovány symbolické žluté stužky, které vyjadřovaly podporu americké armádě. Původ rituálu vázání žlutých stužek lze vysledovat od dob americké občanské války, kdy ženy nosily žluté stužky za své milované, kteří bojovali ve válce. (Jowett, O'Donell, 2006: 10)

Za významnou scénu vojenského spektaklu během války v Iráku lze považovat popravu iráckého diktátora Saddáma Husseina z 30. prosince 2006, která se stala jednou z veřejně nejznámějších poprav moderní doby. Symbolika Saddámovy poprav a smrti byla v západních médiích spojována zejména v kontextu neustálé demonizace ze strany Spojených států a Spojeného království od irácké invaze do Kuvajtu v roce 1989. (Hoskins, O'Loughlin, 2010: 32-35)

2.2 Vojenský spektakl Spojených států amerických

Americká vláda během své historie úspěšně používala vojenský spektakl, kterým propagovala svůj vládní program. Reaganova administrativa opakovaně používala vojenský spektakl, aby odvrátila pozornost od zahraniční politiky a ekonomických problémů země. Bushova a Clintonova administrativa také úspěšně používala vojenský spektakl, aby veřejnost zapomněla na trapné omyly domácí a zahraniční politiky. V Clintonově případě byla pozornost veřejnosti úspěšně odvrácena od sexuálního skandálu, za nějž prezidentovi hrozilo obvinění. (Miller, 2004: 145) První válka v zálivu v letech 1990-1991 měla zachránit první období prezidentování George Bushe staršího. V létě roku 1990 Bushova popularita klesala a prezident se obával, že nebude opětovně

zvolen. Aby se prezident zachránil, mobilizoval mezinárodní koalici, která sponzorovala válku, která měla za cíl zastavit okupaci Kuvajtu iráckými jednotkami. Bush odmítl důležité diplomatické snahy ovlivnit Irák, aby opustil Kuvajt, a začal systematicky demonizovat osobu Saddáma Husseina. Jeho hlavním argumentem bylo ohrožení světového míru a globální ekonomiky. (Miller, 2004: 145)

2.3 Dvě odlišně prezentované války

Když srovnáme zpravodajství americké vysílací sítě s britskou BBC, kanadskými a ostatními sítěmi, dozvídáme se o dvou odlišných válkách. Během první války v Zálivu v roce 1991 byla CNN jedinou zpravodajskou sítí v Bagdádu, která během války rámcovala obrazy, diskursy a spektakl. V druhé válce v Iráku bylo přes dvacet dalších sítí, včetně mnoha arabských a dalších vysílacích společností, které prezentovaly válku rozdílným způsobem. Al Jazeera a další arabské sítě, stejně jako některé evropské sítě, mluvily o invazi a ilegálním americkém a britském útoku na Irák. Zatímco americké televizní sítě prezentovaly válku v Iráku rámcujícím konceptem „operace irácká svoboda“, kanadská CBC užívala rámeček „válka v Iráku“ a arabské sítě používaly rámce „invaze“, „okupace“, „zotročení iráckých obyvatel“ a „devastování země“. (Miller, 2004: 148) Americké vysílací společnosti ve svém zpravodajství o válce v Iráku ignorovaly irácké oběti, arabské pobouření z války, globální protiválečné a antiamerické protesty a negativní aspekty války. Britská BBC a kanadská CBC o těchto kritických tématech informovaly mnohem častěji. Televizní zpravodajství ve Spojených státech mělo tendenci směřovat k válečnému patriotismu, propagandě, technologickému fetišismu, oslavování zbraní a vojenského humanismu, zvýrazňování úspěchů a hrdinství americké armády. (Kellner, 2004: 334) Dramatické obrazy civilních obětí a trýznivé obrazy amerického bombardování a ničení Iráku vedly k příkazu ukončit válku, jakmile to bude možné. Zničení sochy Saddáma Hussaina v živém globálním televizním vysílání poskytovalo přesné obrazy požadované Pentagonem a Bushovou administrativou. (Miller, 2004: 152)

3. Média a propaganda

Vlády během válečných konfliktů obvykle používají rozsáhlých nástrojů propagandy, aby získaly podporu veřejného mínění a zajistily si své opětovné zvolení.

Proto jsem se v této kapitole rozhodla popsat, jakým způsobem fungovala propagandistická kampaň během první války v Iráku. Garth S. Jowett a Victoria O'Donnell ve své publikaci s názvem *Propaganda and Persuasion* popisují mobilizaci veřejného mínění na příkladu první války v Perském zálivu v roce 1991. Samotná válka trvala pouze 43 dnů, za její počátek je však považován již 2. srpen roku 1990, kdy irácké jednotky zaútočily na hranici Kuvajtu a ovládly jej. Následujících pět měsíců, které vedlo k vypuknutí války, bylo celosvětové publikum ovlivňováno masivní propagandou ze všech stran tohoto konfliktu. (Jowett, O'Donnell, 2006: 300) Dominantní ideologii Spojených států amerických můžeme definovat pojmy „participační demokratická politická struktura“ a „svobodná kapitalistická ekonomická struktura“. Klíčovým ideologickým termínem pak je „svoboda“. Dominantní ideologický přístup v rámci propagandy namířené proti Iráčanům a ostatním nepřítelům označoval Spojené státy, které bojovaly s nepřítelem popírajícím základní demokratická práva svých občanů. Spojené státy tak prohlašovaly, že „totalitární irácká diktatura“ se pokoušela zničit „svobodně zvolený demokratický“ Kuvajt. (Jowett, O'Donnell, 2006: 301) Rozsáhlá manipulace veřejným míněním probíhala i v nepřátelském Iráku. Husseinova propagandistická kampaň měla několik pravidel, v nichž Saddám Hussein prohlašoval:

1. *„Kuvajt poškodil Irák úmyslnou krádeží irácké ropy,*
2. *Kuvajt byl historickou součástí Iráku,*
3. *diktátor usiloval o džihád, protože americké jednotky představovali zahraniční nepřátelé, kteří „pili alkohol, jedli vepřové maso a praktikovali prostituci“ na svatém území islámu“.* (Cit. podle Jowett, O'Donnell, 2006: 302)

Analýzu propagandy představuje komplexní proces, který zahrnuje historický výzkum, testování sdělení propagandy a médií, ohleduplnost k reakcím cílové skupiny a kritický dohled nad celým procesem propagandy. Správné pochopení propagandy také vyžaduje zkoumání dlouhodobých účinků propagandistické kampaně. Jelikož propaganda posiluje mýty a stereotypy hluboce zakořeněné v dané kultuře, je náročné rozpoznat poselství, které tento proces přináší. (Jowett, O'Donnell, 2006: 269) V publikaci *Propaganda and Persuasion* můžeme nalézt **deset kroků analýzy propagandy**:

1. *„Ideologie a účel propagandistické kampaně*
2. *Kontext, v němž propaganda existuje*
3. *Určení propagandisty*

4. *Struktura propagandistické organizace*
5. *Cílová skupina*
6. *Techniky využití médií*
7. *Speciální techniky vedoucí k maximálnímu účinku*
8. *Reakce publika na různé techniky*
9. *Anti-propaganda*
10. *Účinky a vyhodnocení“* (Cit. podle Jowett, O'Donnell, 2006: 272)

Termín propaganda se poprvé objevil v roce 1622 v souvislosti s katolickou církví. Propaganda ve formě Úřadu pro propagaci víry (Congregatio de propaganda fide), vedená papežem Řehořem XV, označovala úsilí o návrat protestantů zpět ke katolické církvi. V průběhu 19. století představovala propaganda spíše skrytá spojení pro šíření názorů a principů (Miller, 2005).

Mezinárodní encyklopedie propagandy uvádí několik typů propagandy, a to propagandu ideologickou, vojenskou, diplomatickou, kulturní, etnickou, ekonomickou, vzdělávací, náboženskou a morální. (Cole, 1998: 623-624) Propagandu Spojených států lze podle tohoto členění označit kombinací ideologické a vojenské propagandy.

Model procesu propagandy podle publikace Propaganda and Persuasion je interaktivní a cyklický, každý segment má potenciál být v interakci s jiným segmentem. Propagandu lze definovat v několika bodech:

1. Propaganda je tvořena silnými a vlivnými spojenci.
2. Propaganda plní informační funkci, která lidem říká, o čem mají přemýšlet a jak se chovat. Lidé se mohou stát ochotnými a naivními podporovateli neviditelné instituce, jelikož v médiích hledají porozumění událostem a vystavují tak sebe sama propagandě.
3. I když je zjevné, že sdělením je propaganda, lidé na ni reagují příznivě. Fakt, že je komunikace propagandistická, nemusí nutně zneškodnit reakci lidí, zvláště když je sdělení u veřejnosti významné.
4. Lidé se v reakci na propagandu rozdělují na dva opoziční tábory, a veřejné komunity vytvářejí vlivná „vojska“, která bojují za podporu svého cíle. Média bezprostředně přenášejí informace a komunity odpovídají okamžitou reakcí.
5. Nové technologie se stávají mocnými spojenci propagandistů. Satelity a kamery pro domácí videa pomáhají přenášet kontra-propagandu ve společnostech, kde

jsou média pod kontrolou státu. Důležitým kanálem propagandy se stal internet, nevyžádané emaily a spamy, které zanášejí elektronickou poštu.

6. Externí propaganda může být vytvořena pro interní potřeby.
7. Propaganda nemusí být nutně spojena se zlem. Propaganda může být vyhodnocena v rámci vlastního kontextu podle aktérů a účelu. (Jowett, O'Donnell, 2006: 364)

Propagandisté se informační tok snaží kontrolovat dvěma hlavními způsoby:

- a) kontrolou médií jako zdrojů informační distribuce
- b) prezentováním zkreslených informací od zdroje, který je vydáván za důvěryhodný (Jowett, O'Donnell, 2006: 45)

Využívání novinářů k pronikání do médií a šíření dezinformací je jedním způsobem, jak prezentovat zkreslené informace. Expertka v oboru public relations, Victoria Clarke, rozvinula mediální operace Pentagonu včetně programu usazování amerických novinářů s americkými jednotkami v Iráku v letech 2003-2005. Taková operace může být považována za formu kontroly informačního toku, protože jsou žurnalisté emocionálně spojení se svými jednotkami, a tak jsou jejich reportáže emocionální. (Jowett, O'Donnell, 2006: 45)

Termín „byrokratická propaganda“¹ zahrnuje různé organizace jako armádu, televizní sítě či evangelické kampaně vydávající oficiální zprávy, které se jeví jako vědecky získané a obsahující objektivní informace, určené vlivným skupinám s cílem udržovat legitimitu organizací a jejich činností. Informace v oficiálních zprávách jsou často vyumělkované, zkreslené či falešně interpretované. (Jowett, O'Donnell, 2006: 45)

Propaganda je často spojována s managementem veřejného mínění. Mitchell (in Jowett, O'Donnell, 2006) rozlišuje čtyři formy, které veřejné mínění zaujme:

- a) všeobecné mínění jako zobecněná podpora pro instituci, režim či politický systém
- b) vazby skupinové lojality a identifikace
- c) preference publika pro vybrané vůdce
- d) intenzivní veřejné mínění, které převládá ve veřejnosti, týkající se veřejných otázek a současných záležitostí.

¹ Termín použili Altheide a Johnson ve své publikaci *Bureaucratic Propaganda*, vydané v roce 1980.

Cílem propagandy je manipulace chování a vzorců chování, usilující spíše o externí veřejné mínění. Propaganda jako proces je sociálně podmíněná, přičemž sociálně-historický kontext zajišťuje odkaz, který propagandistovi poskytuje motivaci a styl komunikace. Propagandista je ovlivněn dřívějšími modely prostřednictvím narážek k historickým osobnostem, metodám a impulzům pro současnou propagandistickou činnost. Jako příklad lze uvést demonizování osoby Saddáma Husseina po teroristických útocích z 11. září 2001. Irácký diktátor byl již jednou napaden v první válce v Zálivu Georgem Bushem starším a o dekádu později byl podobný útok na irácký režim opakován jeho synem George W. Bushem. (Jowett, O'Donnell, 2006: 358) Z hlediska zpravodajských hodnot lze proces demonizování osoby Saddáma Husseina označit za kombinaci zpravodajských hodnot „personalizace“ a „negativita“.²

Ideologie propagandy poskytuje „*publiku všeobecný koncepční rámec pro jednání se sociální a politickou realitou*“. (Cit. podle Jowetta, O'Donnell, 2006: 271) Cílem propagandy je podle Jowetta a O'Donnell ovlivňování lidí k přijetí postojů a přesvědčení, které korespondují s propagandistou, a zabývání se určitými vzory chování. Mezi další cíle propagandy patří udržování legitimacy instituce či organizace, kterou prezentuje, a zajištění legitimacy jejích aktivit. Jowett a O'Donnell rozdělují propagandu na integrační a agitační. Funkcí **integrační propagandy** je udržování postavení a zájmů reprezentovaných vedoucími představiteli, kteří podporují a schvalují sdělení propagandy. Cílem **agitační propagandy** je vyburcovat lidi z apatie k jejich účasti či podpoře dané záležitosti, přičemž agitace má za úkol stimulovat činnosti masy prostřednictvím nespravedlivého či nehorázného vyhrožování. (Jowett, O'Donnell, 2006: 271)

Úspěšné propagandistické kampaně mají většinou původ v silné, centralizované, rozhodující autoritě, která vytváří stálá sdělení prostřednictvím své struktury. Vůdcovství takové organizace vyžaduje pevně vybudovanou hierarchii uvnitř organizace. Styl vedení může zahrnovat mytické prvky ideologie, charismatickou osobnost a spojení s veřejností. Dalším strukturálním kritériem je výběr médií, skrze která vysílají sdělení propagandy. Organizace v procesu distribuce propagandy často vlastní a

² Johan Galtung a Mari Holmboe Ruge ve své práci *Structure of Foreign News* (1965) charakterizovali 12 zpravodajských hodnot, mezi něž patří: frekvence, práh pozornosti, jednoznačnost, význam, souznění, překvapení, kontinuita, variace, vztah k elitním národům, vztah k elitním osobám, personalizace a negativita. Galtung a Ruge ve své empirické studii měřili tištěné zpravodajství, zahraniční zpravodajství a zprávy tematicky svázané s konžskou, kyperskou a kubánskou krizí, jejich cílem bylo poukázat na to, jak zkráceně média informují o tzv. „zemích třetího světa“. (Trampota, 2006: 26-27)

kontrolují svá vlastní média. Kdokoliv vlastní média, využívá kontroly nad komunikováním sdělení. Struktura propagandistické organizace se liší podle toho, zda probíhá komunikace uvnitř organizace, či je směřovaná přímo veřejnosti. Propagandista vybírá cílové publikum na základě potenciální efektivity. Moderní marketingový výzkum ve spolupráci s novými technologiemi umožňuje snadnější zacílení veřejnosti. Tradičním cílem propagandy je masová veřejnost, což však neplatí pro moderní propagandu. Cílem americké propagandy jsou názoroví vůdci, které nejčastěji představují profesionálové uznávaní veřejností, např. lékaři, celebrity či sportovci. Další způsob, jak dosáhnout toho, aby lidé veřejně přijímali myšlenky, je prostřednictvím systému odměn a trestů. Propagandisté dokonce používají výhrůžek a fyzického přesvědčování. „Propaganda činu“ znamená prezentování nesymbolického aktu kvůli svému symbolickému účinku na veřejnost. Jako příklad můžeme uvést veřejnou popravu zločinců či ukamenování žen obviněných z cizoložství před zraky mnoha lidí v Afghánistánu. Zprostředkovatelé propagandy, kteří manipulují posvátnými a autoritativními symboly, mohou definovat veřejný názor jako sociální řád. Propaganda využívá jazyka, který uctívá svůj cíl a demonizuje své odpůrce. Během války je nepřítel často symbolizován jako nadčlověk či jako zvíře, metafory dopadení zvěře či vyhlazení škůdců byly společné pro rétoriku nepřátelských stran během druhé světové války. S propagandou také bývá spojeno zveličování a narážky zahrnující obvinění bez riskování jeho vyvrácení. Důležitou součástí existence propagandy je i kontrapropaganda fungující ve společnostech, kde existují konkurenční média. Kontrapropaganda může v ilegalitě fungovat i ve společnostech, kde jsou média kompletně pod kontrolou státu. Mezi způsoby ilegální kontrapropagandy patří divadlo, literatura, televize, film a poezie, kde je alternativní ideologie prezentována formou zábavy. (Jowett, O'Donnell, 2006: 274-286)

3.1 Diskurs strachu v amerických médiích

Ohrožení národní bezpečnosti, hrozba teroristických útoků na civilní obyvatelstvo a zprávy o padlých či raněných vojácích a zajatcích během válečného konfliktu přispívají k diskursu strachu v amerických médiích. Podle amerického profesora Davida L. Altheidea dominují zločin a strach většině amerického tištěného zpravodajství a televizních reportáží. Altheide, který se zabývá sociální konstrukcí strachu, tvrdí, že popularita zločinu pramení ze strachu jako základního rysu zábavy populární kultury.

Důraz na zločin pak vytváří diskurs strachu, který můžeme definovat jako persuasivní komunikaci, symbolické povědomí a očekávání, že nebezpečí a risk jsou ústředním rysem našeho každodenního života. Diskurs strachu má důležité následky pro sociální politiku, veřejné vnímání sociálních problémů, zánik veřejné sféry a větší ozbrojenost amerických občanů. V důsledku diskursu strachu také probíhá propagace nové sociální identity, kterou reprezentuje oběť zneužívána mnoha autoritami včetně politiků, kteří podporují vlastní propagandu v otázkách národní a mezinárodní politiky. Persuasivní populární kultura v masových médiích dnes virtuálně pohlcuje náš každodenní život. (Altheide, 2003: 9-10)

Diskursem zpráv a jeho analýzou se zabývá nizozemský vědec Teun van Dijk³, který pro provádění ideologické analýzy diskursu navrhuje pět základních kroků:

1. Prozkoumání kontextu diskursu, v němž je podstatná role autora, příslušnost k sociálním a zájmovým skupinám, motivace ke komunikaci, žánr, očekávané publikum a prostředí, v němž komunikační akt probíhá.
2. Analýza skupin, mocenských vztahů a konfliktů, které jsou v diskursu zahrnuty, příslušnost aktérů k určitým sociálním skupinám, které definují zájmy a identitu aktérů.
3. Sledování pozitivních a negativních označení, které se týkají dichotomie My vs. Oni. Polarizace My vs. Oni je základem většiny diskursů, které jsou spojeny s ideologií, případnou pozitivní sebe prezentací a negativní reprezentací druhých.
4. Vyslovení toho, co se v textu předpokládá za samozřejmé a co text implikuje.
5. Prozkoumání všech formálních struktur, jež mohou posilovat nebo potlačovat polarizované skupinové názory. (Trampota, 2006: 73)

3.1.1 Sociální důsledky diskursu strachu

Podle konceptu nastolování agendy pomáhají masová média nastolovat veřejnou a politickou agendu.⁴ Hlavním účinkem diskursu strachu je podpora pocitu nepokoje a důvěry v to, že se některé záležitosti vymkly kontrole. Podle Ferrara se strach množí sám, nebo se stává sebenaplňujícím proroctvím. Společenský život se stane nepřátelským, pokud společenští aktéři definují svojí situaci jako hrozivou. Zpravodajské pokrytí útoků na Spojené státy v září 2001 způsobilo přetrvávající a persuasivní posedlost strachem, zneužívaným vládními představiteli, kteří mají za cíl

³ Media Discourse, 1995

⁴ McCombs, 2009

rozšířit sociální kontrolu a omezit občanské svobody. Náprava obvykle vyžaduje uchopení kontroly státními představiteli. Teroristické útoky byly prezentovány jako příběh zločinu či jako velký zločin, a jazyk, zdokonalovaný dvěma stoletími zpravodajství o zločinu, byl aplikován na terorismus. Diskurs strachu je vytvářen prostřednictvím evokujících zábavních formátů, které podporují vizuální, emocionální a dramatické zkušenosti, které mohou občané zprostředkovaně žít, sdílet a vžít se do role publika. „*Strach je jednou z mála záležitostí, které Američané sdílejí.*“ (Cit. podle Altheide, 2003: 22). Bez skutečných či potenciálních obětí strach neexistuje, v postmoderní době chápeme oběť jako postavení a reprezentaci, a ne jako osobu, která utrpěla osobní, společenské či materiální neštěstí. Všichni se stáváme potenciálními oběťmi, protože žijeme v symbolickém prostředí, které určuje diskurs strachu. (Altheide, 2003: 19-22)

4. Koncept nastolování témat v médiích

Většina občanů dané země není v přímém spojení s vládou, proto musí spoléhat na jiné zdroje informací, které představují agendy národních, státních a místních vládnoucích orgánů. Nejdostupnějšími a nejčastějšími zdroji informací jsou masová média, především tištěné zpravodajství, které hrálo v 70. a 80. letech 20. století důležitou roli v nastolování veřejné agendy. (McCombs, 1991: 11-12) Podle Waltera Lippmanna (Lippmann, 1997: 11) lidé nejsou pasivními příjemci zpravodajských médií či jiných sdělení, ale aktivně vytvářejí své obrazy reality, ačkoliv jsou omezováni informacemi dostupnými z masových médií a ostatních zdrojů. Maxwell McCombs a Donald Shaw (McCombs, 2009) byli prvními vědci, kteří se začali zabývat myšlenkou konceptu agenda-setting v souvislosti s prezidentskou volební kampaní v roce 1968. Srovnáním žebříčků témat daných novinami a televizí se stejnými tématy nerozhodnutých voličů došli k závěru, že množství pokrytí a důraz na určitá témata v masových médiích mají silný účinek na témata, která nerozhodnutí voliči považovali za nejdůležitější ve volbách v roce 1968. Tento účinek agendy-setting převážil v selektivní expozici, vnímání a zapamatování, které spíše přispívají k posílení než k změně postojů a mínění (což tvrdily dřívější studie mediálních účinků). (McCombs, 1991: 12-14) Důraz médií na určitá témata ovlivňuje nejen veřejné mínění, ale i oficiální vládní agendu a názory. Jako příklad nám poslouží výsledky průzkumu nazvaného „jasný účinek agendy-setting“, který provedli vědci z univerzity Northwestern v Chicagu. Výzkum byl zaměřen na investigativní reportáže v televizním

zpravodajství americké televize NBC, které se zabývaly podvodem v případě domácí zdravotní péče financované federálními úřady. Vědci použili experimentální podobu dotazování před a po zhlédnutí televizního zpravodajství, kterého se zúčastnilo 300 náhodně vybraných dotazovaných z Chicaga. Dotazovaní se dívali na jeden ze dvou televizních programů vysílajících ve stejnou dobu. Autoři průzkumu zjistili podstatný nárůst zájmu o problém zdravotní péče mezi těmi, kteří se dívali na zpravodajství. Dalším zjištěním byl nárůst zájmu mezi vládními úředníky, kteří se dívali na zpravodajství, a větší ochotu k obhajování činností, které problém napravily. (McCombs, 1991: 16)

Teorii nastolování agendy a schopnost mediální agendy ovlivnit agendu veřejnou potvrzuje i „Thomasův teorém“, jehož autorem je americký sociolog William Isaac Thomas. Podle této teorie lidé jednají podle toho, jak definují realitu, která je obklopuje. Thomas tvrdí, že *„jestliže je určitá situace lidmi definována jako reálná, pak je reálná ve svých důsledcích“*. (Cit. podle Maříková, Petrusek, Vodáková, 1996: 171)

Prvním autorem, který se zabýval konceptem nastolování agendy, byl americký teoretik demokracie a veřejných vztahů Walter Lippmann. (Lippmann, 1997) Shrnutí myšlenky nastolování agendy nacházíme v jeho práci *Public Opinion* z roku 1922 v první kapitole s názvem *Okolní svět a obrazy v našich hlavách*⁵. V této významné práci Lippman vycházel z teze, podle níž jsou zpravodajská média našimi okny do širého světa, ležící mimo naši bezprostřední zkušenost a určující kognitivní mapu našeho světa. (Lippman, 1997: 18)

Mezi koncepty nastolování agendy také zahrnujeme tzv. udělování statusu, stereotypizaci, budování image a gatekeeping. Udělování statusu označuje zvyšování významnosti osoby, jíž se dostává intenzivní mediální pozornosti. Udělování statusu řadíme mezi nastolování agendy prvního stupně, kdy objektem je osoba. Stereotypizace a budování image, kam spadá významnost atributů, patří mezi nastolování agendy druhého stupně. Gatekeeping byl spojován s teorií nastolování agendy na počátku osmdesátých let 20. století, a slouží k vysvětlení toho, jak plynou zprávy z jedné mediální organizace do druhé. (McCombs, 2009: 131-132) Mezi teoretické doplňky nastolování agendy patří koncepty kultivační analýzy a spirály mlčení. **Nastolování agendy atributů**, jak označujeme druhý stupeň nastolování agendy, spojuje tuto teorii s významným současným konceptem – rámcováním. (McCombs, 2009: 132)

⁵ V anglickém originálu *Outside World and the Pictures in Our Heads*

„Nastolování agendy atributů se zabývá schopností médií ovlivnit, jak si vytváříme obrazy objektů. U těchto obrazů pak rámce poutají naši pozornost k dominantní perspektivě, která nejen určuje co je důležité a co nikoli, ale také aktivně prosazuje určitou definici problému, kauzální vysvětlení, morální hodnocení či také doporučené řešení popisované záležitosti.“ (Cit. podle McCombs, 2009: 135)

Přední mediální analytik James Curran poznamenává, že moderní britská masová média v současné době představují mnoho z integračních funkcí církve ve středověku. Média a církev se angažují ve velmi podobné ideologické činnosti, především ve stigmatizování outsiderů. Masová média taktéž převzala roli církve v interpretování a vytváření smyslu světa pro masové publikum, a to legitimizováním současného sociálního systému a pořádku. (Curtis, Pilger, 2003: 377)

Agendu lze definovat jako sadu veřejných problémů, hierarchicky uspořádaných podle důležitosti v určitém časovém bodě. Mediální agendu pak lze definovat jako témata uspořádaná podle množství prostoru, který jim masová média věnovala. Elitní zpravodajská média často uplatňují výrazný vliv na agendu ostatních zpravodajských médií, např. New York Times hraje v USA roli nastolovatele intemerdiální agendy. (McCombs, 2009: 165)

Veřejnou agendu definují problémy a témata uspořádané podle množství členů veřejnosti, kteří je považují za důležité. (Kalvas, 2009: 19) Když lidé vyjadřují své mínění, neřídí se pouze vlastní zkušeností a intuicí, řídí se také agendou významných objektů a atributů ve své mysli, kterou nastolují masová média. (McCombs, 2009: 177)

Politická agenda odkazuje k záležitostem a událostem v proslovech vlády, které se odrážejí v projevech a brífincích nejvyšší vládní politiky. (Christie, 2006: 520)

Mezi oblasti, kde dochází ke sbližování konceptů agenda setting a rámcování, patří např. analýzy dopadu zpravodajství o válce v Zálivu na veřejné mínění. (McCombs 2009: 133) Entman ve své publikaci popisuje dva hlavní přístupy k chápání spojení vlády a médií – **model hegemonie** a **model indexní**. Tyto přístupy jsou založeny především na událostech z doby studené války. Oba přístupy vnímají média jako podřízené vládě a oba podporují silnější demokracii v zahraniční politice. Teoretici **hegemonie** věří, že představitelé vlády přinášejí informace dostupné veřejnosti úzce spjaté s ideologií, což je v demokratickém uvažování a vlivu nemožné. Zastánci přístupu hegemonie zdůrazňují souhlas elit jako první pravidlo. Rovnováha důsledně vytváří provládní propagandu a veřejný souhlas s rozhodnutími Bílého domu. (Entman, 2004: 4)

Podle zastánců **indexního přístupu** média ukazují či reflektují spíše elitní diskuse. Zastánci tohoto modelu věří, že když elity nesouhlasí se zahraniční politikou, média odrážejí neshodu způsobem, který může ovlivnit zahraniční politiku, a jejich role (i když limitovaná), přesahuje pouhý přenos propagandy. (Entman, 2004: 4)

4.1 Ovlivňování mediální agendy

Mezi možné vlivy na mediální agendu řadí McCombs reklamu kandidátů během politických kampaní; tiskové konference a tiskové zprávy zájmových skupin; studie uveřejněné ve specializovaných časopisech a publikacích; výsledky výzkumů veřejného mínění; korporátní public relations a hodnoty samotných žurnalistů. McCombs zdůrazňuje rostoucí důležitost vlivů na mediální a posléze nepřímo na veřejnou agendu. Mezi tyto vlivy řadí především působení různých zájmových skupin, které se snaží získat pozornost v médiích pro fakta, která podporují jejich stranu diskuse problému. Zároveň varuje před placenou reklamou, která má za cíl ovlivnit publikum. Za placenou reklamou podle něj stojí bohaté zájmové skupiny, které také sponzorují výzkumy, nebo se snaží zdůraznit některé studie prostřednictvím akademiků a jiných osobností. Další strategií, která pomůže získat prostor v médiích, a tím ovlivnit mediální a veřejnou agendu, je vytváření informací jednoduše dostupných za nízké náklady. (McCombs, 1991: 98-99) Mezi další způsoby ovlivňování mediální agendy řadíme politické demonstrace, které přímo ovlivňují politickou a mediální agendu. Podle amerického profesora politické komunikace Jeffreyho Berryho je hlavním cílem politických protestů získání pozornosti v médiích. Zároveň dodává, že protesty se staly tak běžnými, že jsou méně efektivní v přitahování mediální pozornosti. (McCombs, 1991: 100) Témata zdůrazňovaná v médiích se často stanou nejdůležitějšími pro mnoho voličů a občanů, druhem sebenaplňujícího se proroctví, které většina politiků nemůže ignorovat. Mezi další způsoby ovlivňování politické agendy patří soukromá setkání mezi lobbisty a zákonodárci, a cílené zasílání korespondence. Cílem většiny zájmových skupin je nepřímý lobbying prostřednictvím přímého kontaktu s politiky, které zahrnují kampaně spojené s psaním dopisů, telefonními hovory a soukromými návštěvami členů zájmových skupin či lobbisty samotnými. (McCombs, 1991: 101)

4.2 Měření veřejné agendy

Při měření **veřejné agendy** otevřenou otázkou nechávají výzkumníci dotázané volně jmenovat důležité problémy a témata. Nejužívanějším způsobem takového měření je

tzv. MIP otázka, která se ptá respondenta, jaký problém považuje za nejdůležitější. Soroka (in Kalvas 2009: 44) u otevřených otázek rozlišuje podle počtu možných odpovědí dva základní typy:

1. „otázky, které umožňují jmenovat pouze jediný nejdůležitější problém
2. otázky, které umožňují jmenovat více problémů.“ (Cit. podle Kalvas, 2009: 44)

Otázka MIP (Most Important Problem) byla využita ve více než stovce výzkumů a její jednotlivé verze se liší v jejím konkrétním znění. První verzi této otázky formuloval v roce 1935 americký výzkumník George Gallup v jednom ze svých klasických výzkumů veřejného mínění. Její originální znění je následující: Co si myslíte, že je nejdůležitějším problémem, kterému dnes čelí tato země? MIP otázka se objevila v historii výzkumu veřejného mínění o mnoho dříve než první formulace hypotézy o nastolování agendy (v USA byla poprvé použita v roce 1935 a ve Velké Británii v roce 1960). (Kalvas, 2009: 45)

Média a veřejné mínění hrají v politickém procesu významnou roli, jelikož určují, která definice problému, příčina a politická odpověď získají všeobecnou podporu. Vnímání veřejného mínění je hodnotným zdrojem obhajování a kontroly pro vedoucí představitele demokracie, kteří potřebují spojovat své aktivity s veřejným souhlasem. (Entman, 2004: 124-125) „*Vůdci ve velké míře spoléhají na média, např. tři ze čtyř kandidátů na prezidenta a celých 84 % výkonné moci uvádějí média jako svůj hlavní zdroj informací o veřejném mínění.*“ (Cit. podle Entman, 2004: 126) Veřejné mínění lze konstruovat jako upozornění na mnoho různých aspektů veřejných postojů a podporovat různorodost interpretací. Mezi nejvýznamnější aspekty veřejného mínění pro elitní vyhodnocování politické situace patří následující:

1. **Preference voličů**, které využívají průzkumy veřejného mínění.
2. **Vnímaná většina** sestává z vnímání většiny žurnalistů, politických špiček a členů publika samotného.
3. **Očekávaná většina** představuje predikci odpovědí většinového mínění na budoucí výsledky. Během promýšlení alternativních postupů předvídají politici a ostatní vůdci reakce veřejnosti.
4. **Priority** reprezentují kompromisy, které lidé preferují mezi různými a neslučitelnými preferencemi, když se rozhodují ve dvou klíčových politických volbách: mezi volbami a odpověďmi v průzkumech souhlasu s prezidentem či

jiným vůdcem. Zpravodajská média mohou výběrem svých reportáží a způsobem rámcování pomoci rozhodnutí, zda lidé zvažují osobní charakter prezidentského kandidáta nebo zda považují jeho zkušenosti v zahraniční politice jako klíčové. (Entman, 2004: 127-128)

Vnímaná a očekávaná většina a priority jsou mnohem důležitější než průzkumy veřejného mínění. Vůdci mohou ignorovat či nesprávně pochopit výsledky šetření. Pokud zváží veřejné mínění ve svých rozhodnutích, bude to veřejné mínění a priority, které očekávají a vnímají. (Entman, 2004: 127-128)

5. Veřejné mínění o válce proti terorismu

V této kapitole, věnované ovlivňování veřejného mínění ve Spojených státech, uvádím příklad manipulace veřejného mínění nastolováním témat v médiích. Ve výzkumu provedeném v prvním týdnu po 11. září 2001, jmenovalo 57 % dotázaných Američanů zakladatele teroristické organizace Ussámu bin Ládina jako jednoho z nejodpovědnějších za útoky. 14 % respondentů nevědělo nebo neodpovědělo. Pouze 3 % jmenovala Irák či iráckého diktátora Saddáma Husseina jako hlavního podezřelého. Ve výzkumu provedeném v srpnu 2002, po měsících přesvědčování, v němž „Irák“, „válka s terorismem“, a „11. září“ byly opakovaně smíšeny ve slovech, a tudíž v myslích lidí, 53 % respondentů uvedlo, že byl Saddám Hussain osobně zapojen v útocích z 11. září. Ve výzkumu provedeném v srpnu 2003, po dalším roce, v němž byly události v Iráku a útoky z 11. září spojovány v proválečné rétorice, ale bez nového důkazu, 69 % Američanů věřilo, že Saddám Hussein hrál v útocích roli. Tento výsledek reprezentuje jedno z největších nepochopení terorismu americkou veřejností, do značné míry důsledek snah o zmanipulování veřejného mínění. (Pillar, 2003: 18)

Tématu ovlivňování veřejného mínění vládou Spojených států se také věnuje práce, kterou publikovali Scott L. Althaus a Devon M. Largiová v roce 2004 pod názvem „Kdy se Usáma stal Saddámem: původ a důsledky změny amerického veřejného nepřítele č. 1“. Článek se zabývá otázkou, za jakých podmínek došlo k přesunu těžiště zájmu americké vlády ve spolupráci s médii ve „válce s terorem“ od Ussámy bin Ládina, který Spojeným státům vyhlásil „svatou válku“, k iráckému prezidentovi Saddámu Husseinovi a Iráku. Autoři se zabývali výzkumy veřejného mínění od září 2001 do května 2004, které se různým způsobem dotazovaly americké veřejnosti na spojení Saddáma Husseina či Iráku s atentáty z 11. září 2001. Autoři se také zaměřili na empirický popis a srovnání trendů veřejných vystoupení prezidenta Bushe a mediálních

výstupu ve vztahu k Ussámu bin Ládínovi a Saddámu Husseinovi v kontextu užívání termínu „válka s terorem“ či „válka s terorismem“ v období od července 2001 do května 2004⁶. Jejich první závěry potvrzují, že v době bezprostředně po teroristických útocích z 11. září 2001 se stal Ussáma bin Ládín hlavním nepřítelem Spojených států. Komunikační strategie Spojených států, která měla za úkol získat podporu veřejnosti pro útok na Irák, byla úspěšná, a tak výzkumy veřejného mínění ukázaly, že většina Američanů v roce 2002 věřila, že je Saddám Hussein odpovědný za útoky z 11. září 2001. V roce 2002 došlo k přesunu mediální pozornosti od Ussámy bin Ládína k Saddámu Husseinovi v souvislosti s rétorickými projevy prezidenta Bushe a jeho stigmatizování Iráku jako „osy zla“, zatímco Ussáma bin Ládín byl odsunut stranou z centra pozornosti. Ze závěrů dalších průzkumů pak vyplývá, že Bushova administrativa se snažila zaměnit Ussámu Bin Ládína za Saddáma Hussaina jako veřejného nepřítele číslo jedna. Americká administrativa tak začala iráckého diktátora spojovat s válkou proti terorismu, kterou vyhlásila. Bushova administrativa využila mylného přesvědčení, které bylo rozšířené v americké veřejnosti. Američané se mylně domnívali, že Saddám Hussein je spojen s teroristickými útoky z 11. září 2001 ještě předtím, než začal prezident Bush démonizovat iráckého vůdce ve svých veřejných vystoupeních. Mispercepce americké veřejnosti ohledně odpovědnosti útoků z 11. září byla způsobena především přechodem od otevřených otázek v průzkumech veřejného mínění k otázkám uzavřeným, které zveličovaly stupeň toho, jak Američané vnímali spojení mezi iráckým diktátorem a atentáty. Tyto výsledky výzkumů můžeme vysvětlit tak, že forma a znění otázek mají zásadní vliv na výsledky šetření, proto je vždy potřeba přistupovat k jejich interpretaci kriticky a obezřetně. (Červenka, 2007)

V této kapitole uvádím příklad výzkumu veřejného mínění, které ve svém šetření používá uzavřené otázky kvůli přesnějším odpovědím na dané otázky.

5.1 Postoje obyvatel ČR k útoku na Irák a názory na roli Spojených států v mezinárodní politice v březnu 2003

Šetření nazvané „Postoje obyvatel ČR k útoku na Irák a názory na roli Spojených států v mezinárodní politice v březnu 2003“⁷ provedlo Centrum pro výzkum veřejného

⁶ Ke zjištění trendů ve zpravodajském pokrytí týkajícího se Ussámy bin Ládína a Saddáma Husseina využili autoři databázi Nexis/Lexis, v níž hledali příspěvky obsahující tato jména a také slovní spojení „válka s terorem“ či „válka s terorismem“. Analýzu omezili pouze na zprávy agentury Associated Press.

⁷ Zveřejněno dne 26. března 2003

mínění Sociologického ústavu Akademie věd ČR ve dnech 3. - 10. 3. 2003. Respondenti pro toto šetření byli vybráni metodou kvótního výběru⁸.

Základním předmětem zájmu dosavadních šetření byl souhlas či nesouhlas se samotným vojenským útokem na Irák vyjadřovaný bez ohledu na mezinárodněprávní a mezinárodněpolitické podmínky, za kterých k němu mohlo dojít. Všem respondentům byla v této souvislosti pokládána otázka *"Jak se stavíte ke snahám USA a jejich spojenců pokračovat v boji proti terorismu útokem na Irák?"*⁹

5.1.1 Souhlas/nesouhlas s útokem na Irák

Otázka položená v r. 1999 se zpětně týkala vojenské operace USA a Velké Británie proti Iráku, uskutečněné v prosinci 1998, a zněla: *„Souhlasíte s vojenskou akcí v Iráku, kterou provedly USA a Velká Británie v prosinci loňského roku?“*¹⁰

Z výzkumu vyplynulo, že útok na Irák obecně podporuje pouze 21 % obyvatel ČR, zatímco 72 % s ním nesouhlasí. Odpor k vojenské akci proti Iráku postupem času výrazně sílil, a to jak na úkor podílu dříve nerozhodnutých občanů, tak i těch, kteří v minulosti s útokem vyjadřovali souhlas.¹¹

5.1.2 Přispěje útok k potlačení terorismu?

„Přispěje podle Vás nebo nepřispěje případný útok na Irák k potlačení terorismu ve světě?“

Celkově 18 % respondentů vyjádřilo mínění, že útok na Irák přinese pozitivní efekty ve vztahu k potlačení mezinárodního terorismu, 70 % naproti tomu zastává názor opačný. V průběhu období od října 2002 až do současnosti se názory prakticky neměnily, v porovnání s jarem 2002 jsou však lidé k dopadům irácké války na terorismus ve světě výrazně skeptičtější. Názor, že útok na Irák přispěje k potlačení terorismu ve světě, zastávali především stoupenci vojenské konfrontace (61 %).¹²

5.1.3 Postoj k výroková o zahraniční politice a roli USA ve světě

Více než 82 % obyvatel České republiky zastávalo názor, že USA v zahraniční politice upřednostňují vlastní mocenské a ekonomické zájmy, a téměř tři čtvrtiny si myslely, že neberou ohled na mínění světového společenství. Podle 57 % občanů pak

⁸ Počet respondentů 1110, obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let

⁹ http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100200s_PM30326.pdf

¹⁰ http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100200s_PM30326.pdf

¹¹ http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100200s_PM30326.pdf

¹² http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100200s_PM30326.pdf

současná zahraniční politika USA představuje hrozbu pro dnešní svět, zatímco opačné mínění zastávali jen asi tři lidé z deseti (31 %). Poměrně výrazně rozštěpená byla česká společnost v názorech na to, zda Spojené státy ve své zahraniční politice usilují o zajištění stability a mírového uspořádání světa či zda v ní vystupují na obranu svobody, demokracie a lidských práv.¹³

Zatímco u druhé z těchto tezí mírně (v poměru 48 % ku 42 %) převažoval souhlas, v prvním případě naopak nesouhlasící (49 %) měli lehkou převahu nad lidmi, podle nichž USA usilují o stabilitu a mír ve světě (44 %). Názor, že Spojené státy mají právo ve vztahu k nedemokratickým režimům použít vojenskou sílu, zastávala pětina obyvatel ČR (20 %), sedm lidí z deseti (71 %) to naopak odmítlo.¹⁴

5.1.4 Postoj k zahraniční politice USA

Výsledky výzkumu dokazují, že v době daného šetření se asi tři pětiny občanů (62 %) k americké zahraniční politice stavěly převážně nebo zcela jednoznačně kriticky, zatímco pozitivně ji vnímala či posuzovala pouze jedna pětina (21 %), v tom pak 5 % americkou zahraniční politiku přijímalo zcela bezvýhradně. Podrobnější analýza výsledků šetření potvrdila, že mezi obecnými postoji k americké zahraniční politice a mezi postojem k útoku na Irák existuje velmi silná vazba.¹⁵

5.1.5 Postoj k útoku na Irák podle postoje k zahraniční politice USA

Útok na Irák podporovali především bezvýhradní, nekritičtí stoupenci zahraniční politiky USA. Lidé, kteří se k americké zahraniční politice naopak stavěli kriticky, útok na Irák vesměs odmítali, a to patrně bez ohledu na to, zda se taková akce opírá o mandát RB OSN či nikoli.¹⁶

5.2 Postoje občanů k válce v Iráku v dubnu 2003

Šetření nesoucí název „Postoje občanů k válce v Iráku“¹⁷ provedlo Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu Akademie věd ČR ve dnech 7. - 14. 4.

¹³ <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100200s_PM30326.pdf>

¹⁴ <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100200s_PM30326.pdf>

¹⁵ http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100200s_PM30326.pdf

¹⁶ http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100200s_PM30326.pdf

¹⁷ Zveřejněno 25. dubna 2003

2003. Respondenti pro toto šetření byli vybráni metodou kvótního výběru (počet respondentů 1067, obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let).¹⁸

Základním předmětem zájmu všech šetření prováděných před začátkem války byl souhlas či nesouhlas s eventuálním vojenským útokem na Irák. Všem respondentům byla v souvislosti s probíhající válkou v Iráku položena otázka: „*Jak se stavíte k útoku USA a jejich spojenců na Irák?*“ Před vypuknutím konfliktu byla všem respondentům pokládána otázka: „*Jak se stavíte ke snahám USA a jejich spojenců pokračovat v boji proti terorismu útokem na Irák?*“¹⁹

5.2.1 Souhlas/nesouhlas s útokem na Irák

Útok na Irák v první polovině dubna podporovalo pouze 24 % obyvatel ČR, zatímco 70 % s ním nesouhlasilo. Tento výsledek se statisticky nelišil od žádného z šetření uskutečněných před zahájením útoku od počátku roku 2003. Proti tendenci k poklesu podílu souhlasících s útokem na Irák do jisté míry působil samotný konflikt. V již probíhající válce v porovnání s obdobím před jejím vypuknutím na veřejné mínění intenzivně doléhaly takové okolnosti, jako např. chování a intence válčících stran nebo reakce iráckého obyvatelstva na invazi, respektive prezentace a interpretace těchto záležitostí oficiálními mluvčími či sdělovacími prostředky.²⁰

Vedle samotného postoje k vojenské akci proti Iráku se standardní součástí výzkumů CVVM stalo i zjišťování důvěry či nedůvěry ve vztahu k naplnění jednoho z deklarovaných cílů útoku na Irák, a to zda tento krok přispěje k potlačení terorismu ve světě.²¹

5.2.2 Přispěje útok k potlačení terorismu?

Po zahájení války si jen čtvrtina respondentů (25 %) myslela, že útok na Irák přinese pozitivní efekty ve vztahu k potlačení mezinárodního terorismu, zatímco asi dvě třetiny (65 %) vyjádřily názor opačný. I když uvedený výsledek znamenal mírný vzestup optimismu v tomto ohledu v porovnání s celým obdobím posledního půlroku, který předcházel samotnému zahájení útoku na Irák, skepse nadále jednoznačně dominovala a

¹⁸ Již dlouhou dobu před tím, než Spojené státy se svými spojenci zahájily válku proti Iráku, CVVM ve svých pravidelných šetřeních opakovaně zkoumalo postoje občanů k případnému útoku na Irák.

¹⁹ http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100200s_PM30326.pdf

²⁰ http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100200s_PM30326.pdf

²¹ http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100200s_PM30326.pdf

byla výrazně silnější než na jaře 2002. Názor, že útok na Irák přispěje k potlačení terorismu ve světě, zastávali především stoupanci vojenské konfrontace (79 %).²²

5.2.3 Postoj k útoku na Irák podle spokojenosti s členstvím v NATO

Z hlediska postojů k válce v Iráku je výrazným diferencujícím znakem postoj občanů k členství ČR v NATO, který byl předmětem zkoumání v rámci dubnového šetření CVVM. Útok Spojených států a jejich spojenců na Irák v naprosté většině podporovali lidé, kteří byli podle vlastního vyjádření „velmi spokojeni“ s příslušností ČR k NATO, zatímco mezi dotázanými, kteří byli s členstvím země v NATO pouze „spíše spokojeni“, dominovalo odmítavé stanovisko. Ještě výraznější převaha záporného postoje k útoku na Irák existovala mezi respondenty, kteří byli nespokojeni s členstvím ČR v NATO. Z hlediska pohlaví byla zaregistrována vyšší podpora útoku na Irák mezi muži, z hlediska věku pak ve zvýšené míře proti byli lidé starší 60 let. Podpora útoku na Irák mírně narůstala společně se stupněm nejvyššího ukončeného vzdělání a se zlepšujícím se hodnocením životní úrovně domácnosti respondenta.²³

5.3 Irák z pohledu veřejného mínění obyvatel ČR v roce 2005

Šetření nesoucí název „Irák z pohledu veřejného mínění“²⁴ provedlo Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu Akademie věd ČR ve dnech 14. - 21. 2. 2005. Respondenti pro toto šetření byli vybráni metodou kvótního výběru (počet respondentů 1083, obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let)²⁵.

5.3.1 Souhlas/nesouhlas s útokem na Irák

První otázka v daném šetření měla za cíl zjistit, zda občané souhlasí či nesouhlasí s vojenským útokem na Irák, který v roce 2003 podnikly Spojené státy ve spolupráci s některými spojenci. „*Jak se stavíte k rozhodnutí USA a jejich spojenců před dvěma lety pokračovat v boji proti terorismu útokem na Irák?*“²⁶

Zpětně s útokem na Irák souhlasilo 27 % občanů ČR, což je ze statistického hlediska srovnatelný podíl s podporou, kterou tato vojenská akce měla v době samotného

²² <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100200s_PM30326.pdf>

²³ <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100200s_PM30326.pdf>

²⁴ Zveřejněno 18. března 2005

²⁵ <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100455s_pm50318.pdf>

²⁶ V rámci únorového výzkumu CVVM byla respondentům předložena baterie šesti výroků týkajících se americké zahraniční politiky a role USA ve světě, z níž byl zkonstruován indikátor celkového postoje k zahraniční politice USA.

průběhu v dubnu 2003, kdy v průzkumu souhlas s ní vyjadřovala asi čtvrtina české populace starší 15 let.²⁷

5.3.2 Postoj k útoku na Irák podle postoje k zahraniční politice USA

„Přispěl podle Vás nebo nepřispěl útok na Irák k potlačení terorismu ve světě?“ V průběhu samotné operace otázka zněla *„Přispěje podle Vás nebo nepřispěje...?“*²⁸

Šetření v tomto případě odhalilo existenci velmi úzkého sepětí mezi podporou útoku na Irák a bezvýhradným či alespoň převážně pozitivním pohledem na USA a jejich působení ve světové politice a v mezinárodních vztazích.²⁹

5.3.3 Přispěl útok na Irák k potlačení terorismu?

Přibližně pětina Čechů si myslela, že vojenská operace USA a jejich spojenců vedla k omezení terorismu, sedm z deseti lidí vyjádřilo opačné mínění. V porovnání s dubnem 2003, kdy vojenská akce přímo probíhala, bylo mínění o jejím účinku z roku 2005 na terorismus ve světě spíše o něco skeptičtější. Názor, že útok na Irák přispěl k potlačení terorismu ve světě, zastávali především stoupenci útoku.³⁰

5.3.4 Vývoj situace v Iráku po pádu Saddáмова režimu

*„A jak se podle Vás celková situace v Iráku vyvíjela během období po svržení režimu Saddáma Husajna? Řekl byste, že se během tohoto období rozhodně zlepšila, spíše zlepšila, zůstala stejná, spíše zhoršila, rozhodně zhoršila?“*³¹

61 % občanů hodnotilo současnou situaci v Iráku kriticky. Naopak jako dobrou ji v šetření označili pouze čtyři respondenti ze sta. Česká veřejnost se spíše ztotožňovala s míněním, že od svržení Saddáмова režimu se situace vyvíjela negativně (34 %), než naopak (21 %), další čtvrtina si myslela, že nedošlo k žádnému posunu.³²

6. Koncept mediálního rámcování

Rozpracování **druhého stupně nastolování agendy**, který nazýváme **nastolování agendy atributů**, teorii nastolování agendy spojuje také s významným současným konceptem, rámcováním. Tento koncept někdy označuje konkrétní rámec mediálního

²⁷ <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100455s_pm50318.pdf>

²⁸ Před zahájením útoku na Irák pak otázka obsahovala formulaci „případný útok na Irák“.

²⁹ <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100455s_pm50318.pdf>

³⁰ <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100455s_pm50318.pdf>

³¹ <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100455s_pm50318.pdf>

³² <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100455s_pm50318.pdf>

obsahu a jindy zase proces rámcování, vzniku rámců či jejich pronikání z masových médií na veřejnost. Rámec, pokud je aplikovaný na mediální agendu, je „ústřední organizační myšlenkou zpravodajského obsahu, která mu dává kontext a napovídá, co je tématem, a to tak, že selektuje, zdůrazňuje, zamlčuje a komentuje“. (McCombs, 2009: 132-133) „*Rámcovat znamená vybírat určité aspekty vnímané reality a zvýšit jejich významnost ve sdělovaném textu tak, že se prosazuje určitá definice problému, kauzální vysvětlení, morální hodnocení či také doporučené řešení popisované záležitosti.*“ (Cit. podle Entman, 1993 in McCombs, 2009: 133) Téma mediálního rámcování, v zahraniční literatuře jednotně označovaného jako „framing“, bylo prozkoumáno a popsáno mnoha mediálními odborníky a výzkumníky, proto neexistuje jednoznačná definice tohoto pojmu. Mezi autory, kteří se konceptem rámcování zabývali, patří americký profesor Robert Entman. Sloveso rámcovat podle Entmana odkazuje k procesu výběru a zdůraznění některých aspektů reality a zesilování významnosti interpretace a vyhodnocení reality. Vědci napříč sociálními vědami používají termín „rámce“ jako synonymum pro takové koncepty jako schéma, scénář či zobrazení. (Entman, 2004: 26) Entman ve své publikaci *Projections of Power* tvrdí, že rámcům nelze uniknout, ačkoliv „*schémata a interpretace v rámci individuálního mínění vznikají z dřívějších názorů a interpersonální komunikace stejně jako slov a obrazů v médiích.*“ (Cit. podle Entman, 2004: 5)

Studium mediálních rámců nám může pomoci určit a zkoumat klíčové body v procesu změny veřejného mínění. Např. studie Langa a Langové o formování veřejného mínění ve skandálu Watergate v sedmdesátých letech odhalila důležitý přesun podpory prezidenta Nixona, jakmile média změnila své rámcování. Tisk původně užíval bagatelizování rámce „zločinu Watergate“. Veřejné mínění se začalo měnit po užívání rámce změněného do „národního politického skandálu“ na nejvyšší úrovni. V této kapitole se zabývám konceptem rámcování, protože nabízí nové pohledy a vlivné body pro komunikační odborníky, včetně novinářů, plánovačů komunikačních kampaní a společenských aktivistů. Podle novinového editora Stevea Smithe je zvolení rámce v příběhu nejdůležitějším rozhodnutím, které novinář činí. (Reese, Gandy, Grant 2003, 4. kap: 97) Podle kanadského sociologa Ervinga Goffmana (Goffman, 1976 in Reese, Gandy, Grant, 2003: 38) můžeme rámce chápat jako schémata interpretace, jež jedincům umožňují umístit, určit, a označit události životních zkušeností. Rámce také chápeme jako centrální organizující myšlenky k dosažení pochopení a k organizování politické reality. (Gamson, Modigliani, 1989 in Reese, Gandy, Grant, 2003, 1. kap: 38)

Pan a Kosicki (in Reese, Gandy, Grant, 2003, 1. kap: 48-49) v publikaci Framing Public Life zdůrazňují, že rámce a jejich nástroje označování jsou prostředky pro strategické činnosti politických aktérů ve veřejné debatě. Pan a Kosicki shrnují své poznatky o rámcování do následujících tvrzení:

- Rámcování je integrální součástí veřejné diskuse a strategickou činností všech účastníků.
- Politické cíle účastníků určují své komunikační cíle ve veřejné diskusi, rámcování problému je tak strategickým způsobem realizování takových cílů.
- Političtí aktéři mohou dosáhnout uspořádání rámce spojením svých rámců s určitými trvalými hodnotami ve společnosti. Své možnosti rámcování můžou političtí aktéři zvýšit ovlivňováním zpravodajského působení. Toho je dosaženo spojováním rámců do určité trvalé hodnoty a zpravodajské hodnoty ve společnosti.

Entman ve své publikaci Projections of Power charakterizuje dvě nejdůležitější funkce rámcování: definice problému, která často fakticky předurčuje zbytek rámce, a opravný prostředek, protože přímo prosazuje podporu či opozici k veřejné politice. Entman rozlišuje dva způsoby rámcování, a to **podstatné** a **procesní**. **Podstatné rámce** představují alespoň dvě základní funkce v pokrývání politických událostí, problémů a aktérů:

1. *„Definování problematických účinků/podmínek*
2. *Rozpoznání příčiny/zprostředkovatele*
3. *Schválení řešení*
4. *Sdělení morálního úsudku“*

(Cit. podle Entman, 2004: 4-5)

Procesní rámce mají užší zaměření a funkci. Navrhují vyhodnocení legitimacy politických aktérů, založené na jejich technice, úspěchu a reprezentativnosti. Vědci zabývající se domácí politikou zjistili, že procesní rámce či „zápas“ a „závod“ zabírají většinu zpravodajství. Stejný princip rámcování je uplatňován i v zahraničním zpravodajství. (Entman, 2004: 5-6) Slova a obrazy, které vytvářejí rámce, můžou být rozděleny do zbytku zpravodajství, aby stimulovaly podporu či opozici ke stranám v politickém konfliktu, kterou můžeme měřit kulturním významem a rozsahem. Rámce, které využívají kulturně zvučnější termíny, mají větší potenciál pro vliv. Používají slova a obrazy obsažené v kultuře, které jsou nápadné, srozumitelné, zapamatovatelné a emocionálně napjaté. Zpravodajské rámce jsou typickou součástí zpravodajského

procesu pro tři rozdílné skupiny objektů: politické události, témata a aktéři (individuální vůdci, skupiny či národy). (Entman, 2004: 23)

Tabulka č. 1: Funkce a objekty zpravodajského rámcování³³

Funkce rámce	Soustředění rámce		
	Témata	Události	Politici aktéři
Definování problematických účinků/podmínek			
Rozpoznání příčiny/zprostředkovatele			
Schválení řešení			
Sdělení morálního úsudku			

Mezi další autory, kteří se zabývali mediálním rámcováním, patří nizozemský profesor politické komunikace Claes de Vreese. Ve své publikaci s názvem *Framing Europe* přiznává, že „*termín rámcování je v literatuře uváděn se zjevnou nedůsledností*“. (de Vreese, 2005: 51)

Další charakteristiku rámců nalezneme v publikaci *Framing Public Life*, podle které rámce chápeme jako organizující principy či relativně stabilní kulturní struktury, jež jsou sociálně sdílené a trvalé v čase, symbolicky pracující na významné struktuře sociálního světa. Rámce jsou vytvářeny a tvarovány politickou ekonomikou společnosti. Ve své každodenní interakci s vlivnými organizacemi a institucemi, jedinci, skupinami a organizacemi jsou zaměřeny na přijetí určitých mínění a chování, aby byly efektivní. (Reese, Handy, Grant, 2003, 7. kap.: 140-145) Dalším zdrojem rámců je úmyslný pokus jedinců či skupin strukturovat veřejný diskurs způsobem, který zvýhodňuje jejich cíle a způsoby jejich dosažení. Pokračující proces sociální změny někdy přinese nové metafory, vyprávění, mýty, informace, znalosti, dokonce nové formy nahlížení na svět. Tyto kulturní charakteristiky mohou upravovat existující rámce nebo dokonce budovat nové a zbortit staré. (Reese, Handy, Grant, 2003: 146)

³³ Entman, 2004: 24

Americký profesor sociologie William A. Gamson (1996 in Reese, Gandy, Grant, 2003: 36) popisuje rámcování jako diskursivní proces strategických aktérů, kteří využívají symbolických zdrojů k spoluúčasti na kolektivním vytváření rozumu v otázkách veřejného zájmu. Rámcování je tak podstatnou součástí veřejné diskuse. Veřejná diskuse je obecně chápána jako proces kolektivního a otevřeného usuzování, diskuse o výhodnosti veřejného zájmu. Veřejná diskuse je součástí dlouhé intelektuální a politické tradice, z níž se vyvíjela americká demokracie. Výzkumníci mají tendenci definovat rámce stereotypními či konvenčními způsoby. (Reese, Handy, Grant 2003:36-37)

Bushova vláda sledovala svojí strategii rámcování, často spojující Saddáma Husseina s Al-Kájdou, 11. zářím, zbraněmi hromadného ničení a přímou teroristickou hrozbou pro Spojené státy. Spojením Saddáma Husseina a Al-Kájdy vláda zvýšila riziko národního ohrožení. Toto spojení přispělo ke shodě mezi dominantními kulturními schématy a rámci prezidentského úřadu, ztlumením začarovaného kruhu veřejných obav a dalšího odrazování novinářů od zdůrazňování opozice. (Entman, 2004: 112) Rámec „ohrožení Irákem vlastnicím zbraně hromadného ničení“ se stal způsobem symbolické mantry válečného diskursu. (Entman, 2004: 117)

7. Média a terorismus

Americká vláda používá ve statistikách mezinárodního terorismu tuto definici: *„terorismus znamená „záměrné, politicky motivované násilí, spáchané sub-národními skupinami či tajnými agenty na civilních cílech, obvykle s cílem ovlivnit veřejnost.“* (Paletz, Schmid, 1992: 13) Pro srovnání uvádím také definici terorismu podle britské vlády: *„Terorismus je užití, nebo hrozba, nebo činnost, jež je násilná, zničující či poškozující a je úmyslná k ovlivnění vlády nebo zastrašení veřejnosti, za účelem pokroku politických, náboženských či ideologických příčin.“* (Curtis, 2003: 93)

Dělení terorismu na domácí a mezinárodní v současné době ztrácí na významu díky technologickému pokroku, globalizace korporací pak usnadňuje komplexnější a flexibilnější způsoby, jak organizovat teroristické aktivity, které probíhají často v kooperaci mezi domácími a mezinárodními skupinami. Klasický model teroristické organizace charakterizuje striktně organizovaná hierarchie složená z malých, izolovaných buněk, jejichž členové mají minimální znalost plánování a organizace mimo svojí buňku. Členové teroristické organizace jsou disciplinováni spojením těchto

charakteristik: sociální izolace od všech outsiderů³⁴, vydírání kvůli činům demonstrujícím jejich oddanost, fyzické zacházení a indoktrinace bez přístupů k ostatním zdrojům myšlenek a informací. (Turk, 2004: 276)

Když prezident Bush deklaroval válku proti terorismu bezprostředně po atentátech z 11. září 2001, většina Američanů, vlád a milionů lidí po celém světě souhlasilo se zastavením mezinárodního terorismu. Rozhodnutí zahájit unilaterální invazi do Iráku představovalo velké odchýlení se od obecně a čím dál tím více přijímaných mezinárodních norem týkajících se přezkoumání pocitu křivdy za předpokladu kolektivního rozhodnutí schválené vojenské akce proti suverénní vládě. (Turk, 2004_281)

Definice terorismu podle americké vlády sestává ze čtyř hlavních základních bodů:

- a. Úmyslné a předcházející rozhodnutí spáchat akt, který můžeme kvalifikovat jako terorismus. Operace nemusí být vykonána podle plánu a může selhat, ale musí zde být záměr.
- b. Politická motivace vylučuje kriminální násilí motivováno peněžním ziskem či osobní pomstou. Teroristické zájmy reprezentují makrozájmy ohledně změny vyššího řádu. Politický v tomto smyslu neodkazuje pouze k tradiční politice „levice a pravice“, ale také často popisované jako náboženské motivace či sociální otázky. (Pillar, 2003, kap. 1: 13)
- c. Cílem terorismů jsou vždy civilisté, kteří se sami nemohou bránit před násilím. Mezi cíle patří také členové armády, kteří jsou v době incidentu odzbrojeni či mimo službu.
- d. Rozdíl mezi terorismem a vojenskými operacemi představují pachatelé, které představují buď subnárodní skupiny, nebo tajní agenti. Útok vládními uniformovanými či jinak identifikovatelnými ozbrojenými složkami není terorismem, ale válkou. (Pillar, 2003, kap. 1: 14)

Jedna třetina mezinárodních teroristických útoků zaznamenaných během posledních dvou desetiletí zahrnuje útoky na zájmy USA. Vedoucím cílem teroristů nadále zůstává supervelmoc a zároveň vůdce západního světa, který zbytek světa ovlivňuje svým globálním dopadem a chováním. (Pillar, 2003: 57)

³⁴ Především od své rodiny a bývalých přátel.

Vliv masové kultury vytvářené USA zesílil proces globalizace skrze masová média, v jejichž rámci je americká kultura zprostředkována extrémistickým skupinám. Reakcí na vystavení americké kultuře bývají nepřátelské reakce extrémistů. Je toho tolik na americké kultuře, co islamisté nenávidí, od jejich celkového materialismu, až po roli žen k smyslnějším aspektům populární zábavy. (Pillar, 2003: 63) Islamisté tyto změny vnímají jako rozbíjení tradiční sociální společnosti bez nahrazování něčím jiným, co by nabízelo osobní respekt a stabilitu. Globální masová média posilují některé z nejhorších stereotypů, jež mají islamisté o USA. Mediální obraz zpravodajství, jež se přirozeně zaměřuje spíše na negativní aspekty, může snadno zanechat dojem Spojených států jako země ovládané rasismem, zneužíváním drog a rozpadem rodin. Americká populární zábava, především některé formy populární hudby, děsí islamisty ještě víc. Pákistánská fundamentalistická skupina uvádí Michaela Jacksona a Madonnu jako příklady americké pop kultury, které „ničí lidstvo“. Ničí životy tisíce muslimů a vedou je k destrukci, odvádějí od náboženství, etiky, a morálky. Skupina dokonce nazývá tyto dva umělce „kulturními teroristy“. (Pillar, 2003: 64)

Podle amerického sociologa Austina Turka je terorismus sociální konstrukcí, chápeme jej jako interpretaci událostí a jejich předpokládaných příčin. (Turk, 2004: 271) Pokud jsou lidé a události pravidelně označovány pojmy „teroristé“ či „terorismus“, vládní či jiné subjekty mají úspěch ve válce slov. „*Spojené státy americké mají dlouhou historii násilí spojeného s politickými, pracovními, rasovými, náboženskými a dalšími sociálními a kulturními problémy.*“ (Cit. podle Gurr 1989 in Turk 2004: 272) Atentáty, bombové útoky, masakry a ostatní tajné smrtící útoky v historii Spojených států za sebou zanechaly tisíce obětí. Vládní představitelé mají tendenci ignorovat či bagatelizovat politickou významnost takového násilí a snaží se násilí označovat jako apolitické kriminální činy páchané nepřičetnými jedinci, zločinci či gangstery. V oficiálním veřejném diskursu je terorismus spojován spíše s agenty a podporovateli zahraničních teroristických organizací jako Al-Kájda, než s násilím domácích aktivistů.³⁵ Teroristické činy jsou politické, výjimečně představují psychopatologickou či materiální deprivaci. Typičtí teroristé pocházejí z relativně dobře situovaných částí světa a jsou motivováni politicko-ideologickými motivy spíše než ekonomickým strádáním. Terorismus lze chápat jako produkt smíšení demografických,

³⁵ Jako příklad amerických aktivistických skupin lze uvést „Animal Liberation Front“.

ekonomických a politických faktorů. Oblasti, kde se nejčastěji vytvářejí teroristické hrozby, patří mezi země historicky spojené se západními kolonialistickými zájmy a vykořisťováním a v nedávné době byly cíli post-koloniální ekonomické a kulturní penetrace. (Turk, 2004: 272-273) Obviňování z trvajících teroristického násilí záleží na původu médií, která zkoumáme. Turk uvádí jako příklad západní, především americká média, která mají tendenci obviňovat Palestince z trvajících násilí mezi Araby a Izraelci. Nezápadní média naopak dávají prostor zpravodajské síti Al-Jazeera, která z násilí obviňuje Izraelce a jejich stoupence, především Spojené státy americké. Vládní autority se nacházejí před dilematem, jak minimalizovat publicitu teroristů, aniž by je podporovaly v jejich čím dále více destruktivních činech. (Turk, 2004: 274-275)

Argumenty pro cenzuru mediálního pokrytí teroristických útoků

- teroristé využívají média kvůli propagandě, která jim pomáhá nabírat nové stoupence
- hlavním cílem terorismu je publicita
- informace vysílané během incidentu můžou být užitečné pro teroristy aktivní v útocích
- reportáže o teroristických činech můžou inspirovat k napodobování
- zpravodajství může vyvolat paniku u únosců, kteří posléze zabijí své oběti
- popisování teroristických útoků může u některých členů publika podporovat sadismus
- negativní zprávy jsou demoralizující (Schmid a De Graaf 1982: 172 in Turk 2004: 276)

Argumenty proti cenzuře mediálního pokrytí teroristických útoků

- neinformování o teroristických krutostech může vést lidi k méně negativním úsudkům o teroristech
- publicita může nahrazovat násilí
- cenzura může teroristy přinutit ke zvýšení stupně násilí
- neinformování o teroristických činech může podporovat fámy, které můžou být horší
- přítomnost médií může pomoci předcházet policejním akcím, které způsobují zbytečné souvislosti mezi teroristy a oběťmi
- důvěryhodnost médií může poklesnout

- nedostatek povědomí může udržovat publikum v neznalosti politické situace
- nedostatek zpravodajství může způsobit mylný pocit bezpečí a zanechat veřejnost nepřipravenou k jednání s teroristickými útoky
- deprivace z informací může zvýšit veřejnou nedůvěru k autoritám (Schmid a De Graaf 1982: 172 in Turk 2004: 276)

8. Výzkumná část. Kvantitativní obsahová analýza – analýza proměny mediálního obrazu druhé války v Iráku v letech 2003-2008

8.1 Otázky a cíle výzkumu

Na základě teoretické části, kde jsme si definovali pojmy propaganda, mediální rámcování a nastolování témat v médiích, jsme si zvolili základní výzkumnou otázku, ve které se ptáme: Jak vypadala proměna mediálního obrazu druhé války v Iráku ve vybraných českých zpravodajských denících v období let 2003-2008?

8.2 Metody zpracování materiálu

K výzkumu zpravodajských a publicistických článků byla použita metoda **kvantitativní a kvalitativní obsahové analýzy**. Kombinaci kvantitativní a kvalitativní výzkumné metody jsem se rozhodla použít pro vzájemné doplnění obou metod, které nám pomůžou vytvořit mediální obraz války v Iráku.

8.3 Charakteristika kvantitativního výzkumu

Kvantitativní výzkum je založen na ověřování platnosti teorií, konstruovaných pomocí konceptů a měřených čísel, analýzou pomocí statistických procedur s cílem zjistit, zda prediktivní zobecnění teorie je pravdivé. Tento typ výzkumné strategie předpokládá, že lidské chování můžeme do jisté míry měřit a předpovídat. (Hendl, 2008: 44) Kvantitativní obsahová analýza na rozdíl od kvalitativní obsahové analýzy vyžaduje definování kategorií již před začátkem analýzy, které slouží ke kódování dat analyticky srovnatelným způsobem. Kvantitativní obsahová analýza vychází z pozitivismu a zdůrazňuje příslušné koncepty validity a spolehlivosti analytického procesu. (Hendl, 2008: 361)

1. Kvantitativní výzkum spočívá v návrhu testu pro podporu nebo zamítnutí nějakého tvrzení nebo hypotézy.
2. Test hypotézy musí určit, zda je hypotéza pravdivá v dané situaci a zda lze hypotézu zobecnit pro další situace.
3. Model uvažování v kvantitativních studiích tvoří následující lineárně propojené koncepty: závěry a doporučení z předchozích studií; vysvětlení, důvody, teorie a hlediska; otázky, hypotézy, predikce a modely; návrh a struktura připravované studie; shromažďování dat; sumarizace dat, jejich kondenzace pomocí popisné statistiky, grafů, tabulek atd.; statistické testy a intervalové odhady; provádění závěrů; doporučení pro další studium a praxi. (Hendl, 1999: 18)

Charakteristickým rysem kvantitativní obsahové analýzy je vysoká míra strukturovanosti a s tím související vysoký stupeň ověřitelnosti. Výsledky šetření jsou vhodné pro podrobné statistické analýzy. (Scherer in Schulz a kol., 2004: 29-30) Výsledkem a cílem obsahové analýzy je kvantitativní popis mediovaných obsahů. Na začátku výzkumného procesu stojí výzkumné téma. Je třeba vypracovat metodu, která umožní odpovědět na zadání výzkumného tématu. Tuto etapu výzkumného tématu nazýváme operacionalizací. Pokud jsme stanovili metodu výzkumu, musíme si vymezit časový i organizační průběh šetření. Ve fázi plánování a organizace. Po zajištění personálních, metodických a technických předpokladů, ale ještě před zahájením vlastního šetření, si musíme ověřit vhodnost výzkumných metod. Vlastnímu šetření předchází přípravná a ověřovací fáze. Jestliže se naše metody i spolupracovníci osvědčili, následuje sběr dat. Po analýze a interpretaci dat provádíme vyhodnocení, což je závěrečná fáze obsahové analýzy. (Scherer in Schulz a kol., 2004: 31)

8.4 Požadavky na výzkumné metody

Mezi nejdůležitější kvalitativní nároky kladené na vědecká šetření patří **validita** a **reliabilita**. **Reliabilita** znamená, že každý odborník, který využívá metody obsahové analýzy při zkoumání stejného materiálu, musí dojít ke stejným výsledkům jako jiní odborníci. Výsledky analýzy jsou tedy závislé na metodách a analyzovaném materiálu, nikoliv na osobách provádějících analýzu. **Validitu** chápeme jako požadavek, aby výzkumné metody měřily opravdu to, co plánujeme měřit. (Scherer in Schulz a kol., 2004: 34)

8.5 Výběrový soubor

Ve fázi operacionalizace stanovujeme výběrový soubor šetření, tedy výběr jednotek přicházejících v úvahu pro analýzu. Výběr pak provádíme ve čtyřech rovinách:

- jaká média budeme rozebírat
- jaké obsahy budeme analyzovat
- jaké časové období budeme zkoumat
- specifikace mediovaných obsahových jednotek (Scherer in Schulz a kol., 2004: 33-34)

Pro metodu kvantitativní obsahové analýzy jsem se rozhodla vybrat dva z nejčtenějších tiskových deníků v České republice – **Mladá fronta DNES** (797 tisíc čtenářů) a **Lidové noviny** (228 tisíc čtenářů).³⁶ Deník Mladá fronta Dnes je 2. nejčtenějším deníkem a deník Lidové noviny 6. nejčtenějším deníkem v České republice. Deník Blesk, který je v České republice nejčtenějším deníkem, jsem se rozhodla vynechat z důvodu jeho vysoké míry bulvarizace a nízké míry politických témat.³⁷

Vydavatelem deníku **Mladá fronta DNES** je vydavatelský dům MAFRA, a. s. Deník je charakterizován jako největší seriózní deník v České republice, který přináší zpravodajství z domova a ze zahraničí, komentáře a názory, ekonomické zpravodajství, publicistickou rubriku Společnost DNES, sportovní zpravodajství a rubriku Kultura, TV a počasí. Deník nabízí čtrnáct příloh s aktuálním regionálním zpravodajstvím.³⁸ Deník Mladá fronta vychází od listopadu 1989 s podtitulem Deník československé mládeže a jeho prvním vydavatelem se stala Mladá fronta, nakladatelství a vydavatelství. (Benda, 2007: 89)

Vydavatelem deníku **Lidové noviny** je společnost MAFRA, a. s. Deník je charakterizován jako celostátní deník s kvalitní čtenářskou strukturou z hlediska ekonomické aktivity, příjmu a vzdělání s rozsáhlým zpravodajstvím. Součástí deníku je každodenní ekonomická příloha Byznys, deník vychází ve čtyřech mutacích (Praha,

³⁶ Data z výzkumu Media projekt za 3. a 4. čtvrtletí 2011, zveřejněná 9. 2. 2012. Tisková zpráva Unie vydavatelů, zveřejněná 9. února 2012. [Citováno dne 17. 3. 2012] Dostupné z [www <http://www.unievydavatelu.cz/Upload/981.pdf>](http://www.unievydavatelu.cz/Upload/981.pdf)

³⁷ Data z výzkumu Media projekt za 4. čtvrtletí 2011 a první čtvrtletí 2012. Tisková zpráva Unie vydavatelů, zveřejněná 10. 5. 2012. [Citováno dne 12. 5. 2012] Dostupné z [www <http://www.unievydavatelu.cz/Upload/1000.pdf>](http://www.unievydavatelu.cz/Upload/1000.pdf)

³⁸ MF Dnes. [Citováno dne 15. 3. 2012] Dostupné z [www <http://www.unievydavatelu.cz/default.aspx?section=28&server=1&catalog=2&catitem=1542>](http://www.unievydavatelu.cz/default.aspx?section=28&server=1&catalog=2&catitem=1542)

Čechy, Morava, Brno).³⁹ První číslo Lidových novin vyšlo v roce 1893 v Brně a v roce 1952 bylo jejich vydávání úředně zastaveno. Znovuobnovené a legální vydání deníku Lidové noviny proběhlo v prosinci 1989, 8. února 1952 vyšlo poslední číslo poválečných Lidových novin, které nahradil nově založený týdeník Literární noviny.⁴⁰ Od 2. dubna 1990 vycházely Lidové noviny šestkrát týdně. (Benda, 2007: 105)

8.6 Předvýběr materiálů

V této fázi dochází ke stanovení kritérií, podle nichž rozhodneme, které součásti mediovaného obsahu jsou pro naše šetření relevantní. Mezi naše cíle patří jednoduchá identifikace relevantních mediovaných obsahů, rozdělení materiálu do segmentů a určení indikátorů. (Scherer in Schulz a kol., 2004: 37-38)

8.7 Kódovací jednotka analýzy

Kódovací jednotkou analýzy byl stanoven článek, v němž se vyskytuje zmínka o válce v Iráku, klíčové slovo zadávané do systému NEWTON pak bylo **válka v Iráku** a jeho mutace. Pro zadávání do programu Newton byl použit tento lexikální filtr: válka, válce, války, válku, válkou, válečný, válečná, válečné.⁴¹

8.8 Fáze předvýzkumu

V této části jsem zvolila 100 článků, zabývajících se válkou v Iráku. Na základě jejich nakódování podle kódovacího klíče jsem upravila a odstranila některé proměnné a podle toho upravila kódovací klíč.

8.9 Hypotézy a operacionalizace. Stanovení souboru pracovních hypotéz

1. Která zdůvodnění války v Iráku byla ve sledovaných denících nejčastější?

H1: Předpokládám, že v průběhu sledovaného období bylo nejčastějším zdůvodněním války vlastnictví zbraní hromadného ničení.

³⁹ Lidové noviny. [Citováno dne 15. 3. 2012] Dostupné z www.unievydavatelu.cz/default.aspx?section=28&server=1&catalog=2&catitem=1400

⁴⁰ Historie Lidových novin v obrazech. Citováno dne 15. 3. 2012. <Dostupné z [www.data.lidovky.cz/g/lidovky/lidovenoviny.htm](http://data.lidovky.cz/g/lidovky/lidovenoviny.htm)>

⁴¹ Vynechávala jsem texty, kde byla pouze zmínka o válce v Iráku bez širšího kontextu.

Zdůvodnění války v Iráku⁴²:

1. Irák vlastní zbraně hromadného ničení
2. Odstranění diktátorského režimu v Iráku
3. Husseinova podpora terorismu
4. Osvobození iráckého lidu
5. Koalice ozbrojených sil

2. Byl tento válečný konflikt personalizován?

H2: Předpokládám, že válečný konflikt byl v jednotlivých denících personalizován, a to především osobami George W. Bushe, Saddám Husseina, Ussámy Bin Ládina a Tonyho Blaira. Nejčastěji zmiňovaným hlavním aktérem bude George W. Bush.⁴³

3. Jaké bylo nejčastější téma článku zabývajícího se válkou v Iráku?

H3: Předpokládám, že nejčastějším tématem pojednávajícím o válce v Iráku bylo informování o válečných operacích.

4. Byl válečný konflikt domestikován? Které téma dominovalo v člancích vztahených k České republice?

H4: Předpokládám, že válečný konflikt byl domestikován, nejčastějším tématem článků vztahujících se k České republice byla česká armáda.⁴⁴

Jak bylo popsáno v úvodu, Česká republika se na válečném konfliktu v Iráku také podílela, např. zasláním protichemické jednotky, polní nemocnice a humanitární pomoci. Proto jsem se rozhodla zjistit, jak českou přítomnost ve válce v Iráku reflektovala vybraná česká média.

8.9.1 Definice kategorií a jejich proměnných v kvantitativní obsahové analýze

8.9.1.1 Zdůvodnění války v Iráku⁴⁵

Definice hodnot proměnných

⁴² V této hypotéze vycházím z publikace Framing Rationale for the Iraq War (2006) od Thomase Christieho.

⁴³ V této hypotéze vycházím z publikace Scotta L. Althause a Devon M. Largiové, nazvané When Osama Became Saddam: Origins and Consequences of the Change in America's Public Enemy #1.

⁴⁴ V této hypotéze vycházím z článku Lisbeth Clausen Localizing the Global: „Domestication“ processes in International News Production (2004).

⁴⁵ Podle článku Framing Rationale for the Iraq War (Christie, 2006)

1. Irák vlastní zbraně hromadného ničení
2. Odstranění diktátorského režimu v Iráku
3. Husseinova podpora terorismu
4. Osvobození iráckého lidu
5. Koalice ozbrojených sil

8.9.1.2 Hlavní téma článku

Definice hodnot proměnných

- politika, mocenské zájmy: jednání politiků, mezinárodní konference, bilaterální a multilaterální smlouvy, poválečná správa Iráku
- kritika války v Iráku: hlasy kritiků světové veřejnosti, kritika expertů na válku a mezinárodní dění
- ekonomika, hospodářství: cena ropy na světových trzích, výdaje na válku spojeneckých vlád, poválečné budování hospodářství v Iráku
- mírové řešení konfliktu: hlasy prosazující mírové řešení konfliktů místo řešení válečného
- činnosti armád USA a spojeneckých sil: spojenecké armády při svých válečných akcích
- česká protichemická jednotka zasahuje v Iráku: činnosti české protichemické jednotky ve válce v Iráku a v Kuvajtu
- terorismus, atentáty: teroristické útoky týkající se občanů spojeneckých sil, teroristické útoky muslimů v Iráku, sebevražedné atentáty v Iráku
- ohrožení národní bezpečnosti, zbraně hromadného ničení
- příběhy vojáků spojeneckých sil: příběhy vojáků během válečných operací i návratu do rodné vlasti
- příběhy iráckých vojáků: příběhy iráckých vojáků během válečných akcí i v době klidu zbraní
- příběhy iráckých civilistů: příběhy iráckých civilistů v okupovaných územích, příběhy iráckých uprchlíků
- počet mrtvých a raněných – civilisté, novináři: počet mrtvých a raněných civilistů, novinářů, zajatců či uprchlíků bez rozdílu národnosti
- počet mrtvých a raněných – spojenecká armáda: počet mrtvých a raněných vojáků spojeneckých vojsk

- válečné operace: válečné operace v Iráku
- humanitární pomoc, zdravotnictví: humanitární pomoc poskytnutá iráckým občanům, polní nemocnice a lékaři vyslaní do Iráku
- postoje světové veřejnosti k válce: průzkumy veřejného mínění, protiválečné protesty a demonstrace
- popularita George Bushe: průzkumy veřejného mínění zmiňující klesající či stoupající popularitu amerického prezidenta
- popularita Tonyho Blaira: průzkumy veřejného mínění zmiňující klesající či stoupající popularitu britského premiéra
- postoje irácké vlády: vyjádření členů irácké vlády, vládou myšlená jak vláda před vypuknutím vojenského konfliktu v Iráku, tak nová vláda po svržení prezidenta Saddáma Husseina
- inspekce zbraní hromadného ničení: zbrojní inspektoři OSN i amerického Pentagonu hledající zbraně hromadného ničení v Iráku
- přípravy USA a spojenců na válku: válečné strategie před vypuknutím válečného konfliktu
- projevy George Bushe, Tonyho Blaira
- projevy Saddáma Husseina
- ostatní

8.9.1.3 Hlavní aktér

Definice hodnot proměnných

- Administrativa USA je reprezentovaná prezidentem George W. Bushem a dále jeho ministry (Donald Rumsfeld, Dick Cheney, Paul Wolfowitz, Condoleeza Rice ad.)
- Odpůrci a kritici vlády George Bushe v rámci USA jsou reprezentováni kandidáty na post prezidenta ve volbách a experti, kteří Bushovu politiku kritizují.
- Odpůrci a kritici vlády George Bushe mimo USA jsou reprezentováni státy, kteří odmítli podporovat vojenskou intervenci do Iráku v roce 2003: Německo, Francie, Belgie, Lucembursko, Rusko, Čína, Kanada, Egypt, Turecko ad.
- Významné mezinárodní organizace jsou prezentovány EU, NATO a OSN.

- Spojené království Velké Británie a Severního Irska je reprezentováno premiérem Tony Blairem. Po skončení působení Tony Blaira ve funkci britského premiéra tuto funkci zastává nový britský premiér Gordon Brown a jeho vláda.
- Spojenci Iráku, arabský svět je reprezentován spojenci Iráku, mezi které patří tyto státy: Libye, Mauritánie, Egypt, Bělorusko, Kuba, Severní Korea, Džibutsko, Palestina, Jordánsko a Súdán.
- Představitel Spojeného království Velké Británie a Severního Irska reprezentuje britská vláda a občané Velké Británie.
- Představitel České republiky a české občany reprezentuje česká vláda a čeští občané.
- Americké tajné služby jsou reprezentovány organizacemi CIA a FBI.
- Představitel iráckého režimu, Saddám Hussein – tuto kategorii reprezentují kromě osoby Saddáma Husseina i Husseinovi stoupenci a synové Uday a Kusaj.
- Civilisté – tuto kategorii reprezentují civilisté v iráckém válečném konfliktu.
- Teroristická organizace Al Káida, Ussáma Bin Ládín
- Pozorovatelé konfliktu, média – tuto kategorii reprezentují novináři a pozorovatelé ve válečném konfliktu v Iráku.
- Armáda USA a spojeneckých sil – spojenecké síly reprezentují tyto země: Velká Británie, Austrálie, Ukrajina, Polsko, Španělsko, Bulharsko, Slovensko, Estonsko, Nizozemí, Thajsko, Kazachstán, Lotyšsko, Dánsko, Salvádor, Maďarsko, Japonsko.
- Iráckou vládu reprezentuje nový irácký premiér a jeho vláda po svržení režimu Saddáma Husseina.
- Armáda České republiky – tuto kategorii reprezentují čeští vojáci ve válečném konfliktu v Iráku a v době míru či po návratu do rodné země
- Ostatní

8.9.1.4 Domestikace zahraničního konfliktu

Definice hodnot proměnných

- Zahraniční aktéři: tato proměnná je reprezentována aktéry mimo Českou republiku.

- Vztaženo k ČR (čeští experti): tuto proměnnou charakterizují čeští experti, kteří se vyjadřovali k problematice války v Iráku, či přímo působili na místě válečného konfliktu.
- Bezpečnostní hrozba pro ČR: tato proměnná znamená prohlášení české vlády o možnosti bezpečnostní hrozby pro Českou republiku formou teroristických útoků a sebevražděných atentátů.
- České velvyslanectví v Iráku: představitelé českého velvyslanectví v Iráku a česká velvyslankyně v Kuvajtu a Kataru Jana Hybášková
- Příběhy českých vojáků
- České průzkumy veřejného mínění
- Vztahy mezi Irákem a ČR
- Vztahy mezi USA a spojenci a ČR
- Antiamerikanismus, protiválečné protesty a demonstrace
- Jiné

9.Kvalitativní obsahová analýza. Praktický rozbor rámců v českém tištěném zpravodajství

Mezi dvě hlavní kategorie výzkumné strategie ve společenských vědách řadíme kvantitativní a kvalitativní výzkumné strategie. Američtí sociologové Strauss a Corbinová⁴⁶ považují za kvalitativní výzkum jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace. (Strauss, Corbinová, 1999: 10-14) Interpretativním výzkumníkům jde o porozumění sociálním interakcím a každodenním vzorcům komunikace, které vytvářejí a udržují (nebo modifikují) sociální pravidla a významy v daném kulturním prostředí. Kvalitativní výzkum je zaměřen na události a procesy, jimiž jsou propojeny. (Hendl, 2008: 56) Mezi základní přístupy kvalitativního výzkumu patří případová studie, etnografický výzkum, zakotvená teorie, fenomenologický výzkum a narativní výzkum. (Hendl, 2008: 101)

Za výhody kvalitativního výzkumu vědci považují získání hloubkového popisu případů, podrobnou komparaci případů a zároveň zohlednění působení kontextu, lokální situace a podmínek. Kvalitativní výzkum zkoumá výskyt fenoménu v přirozeném prostředí. (Hendl, 2008: 50) Pomocí metod kvalitativního výzkumu se snažíme

⁴⁶ Sociologové Barney Glaser a Anselm Strauss vyvinuli tzv. zakotvenou teorii jako metodu. A. Strauss patří mezi představitele tzv. chicagské školy. (Strauss, Corbinová, 1999: 15)

porozumět jevům, které zkoumáme. Otevřenost kvalitativního výzkumu spočívá v otevřenosti vůči zkoumaným osobám včetně jejich zvláštností, v otevřenosti vzhledem ke zkoumané situaci a také k otevřenosti vůči použitým metodám. Otevřenost v kvalitativním výzkumu také znamená zvýšenou vnímavost a citlivost k tomu, jak situace definují druzí a umění přebírání jejich rolí. Z požadavku otevřenosti vyplývá také potřeba subjektivity výzkumníka. Kvalitativní výzkum se hlásí k částečné identifikaci se zkoumaným jevem. (Hendl, 2004: 43)

Mezi tři hlavní složky, které tvoří kvalitativní výzkum, patří zejména **údaje**, které mohou pocházet z mnoha zdrojů, přičemž nejobvyklejšími zdroji údajů jsou rozhovory a pozorování. Pomocí **analytických a interpretačních postupů**, které obsahují techniky konceptualizace údajů, docházíme k závěrům nebo teoriím. Tento proces, který lze definovat jako „kódování“, se liší podle typu výcviku, množství zkušeností a cílů badatele. Mezi další součásti analýzy lze zahrnout i jiné postupy, např. nestatistické pořizování výběrů, psaní protokolů a vytváření schémat vztahů mezi pojmy. **Písemné a ústní výzkumné zprávy** mohou být publikovány ve vědeckých časopisech nebo na konferencích, a jejich forma závisí na posluchačích a na vlastnostech prezentovaných závěrů nebo teorií. (Strauss, Corbinová: 1999: 12)

9.1 Popis zkoumaného vzorku a postup realizace výzkumu

V praktické části provedeme kvalitativní obsahovou analýzu českých tištěných deníků Mladá fronta Dnes a Lidové noviny. Zdrojem pro hodnocené články byl mediální archiv Mediasearch, NEWTON Media, a.s., kde jsem pomocí klíčových slov vyhledávala zprávy relevantní k tématu druhé války v Iráku. Zadaná období byla od 1. 1. 2003 do 31. 12. 2008. Na základě poznatků o mediálním rámcování budeme vyhledávat rámce a kontexty v člancích, které pojednávají o druhé válce v Iráku. Záramování války v Iráku budeme vyhledávat v různých časových obdobích a zároveň zkoumat, zda došlo ke změnám záramování této války. Pro kvalitativní metodu obsahové analýzy pro oblast mediálních studií lze použít více výzkumných technik. Pro svojí analýzu článků jsem se rozhodla použít metodu nepřetržitého porovnávání (constant comparative method), kterou popsali Glaser a Strauss. (Hendl, 2008: 245) Tato metoda zahrnuje formulaci kategorií a vztahů mezi nimi. Během procesu zkoumání zaznamenává výzkumník dojmy, asociace, otázky a nápady, kterými doplňujeme a vysvětlujeme nalezené kódy. V rámci metody nepřetržitého porovnávání používáme **tři**

druhy kódování, a to kódování otevřené, axiální a selektivní. Prostřednictvím otevřeného kódování lokalizuje výzkumník v textu témata a přiřazuje jim označení. Pro nás je důležité, že **otevřené kódování** odhaluje v datech určitá témata. Výzkumník při kódování může kódovat slovo po slovu, odstavce, nebo celé texty a případy. Klíčovým cílem kódování pak je tematické rozkrytí textu. Mezi části výzkumného procesu patří identifikace obecnějších kategorií, k nimž hledáme přídavná jména, které vystihují vlastnosti kategorií. Proces charakterizace kategorií je pojmenován jako dimenzionalizace. Druhou fází nepřetržitého pozorování je **axiální kódování**, v jehož průběhu výzkumník hledá příčiny a důsledky, podmínky a interakce, strategie a procesy. Tímto procesem lze vytvořit „osy“, které propojují jednotlivé kategorie. Další fází výzkumu tvoří **selektivní kódování**. V této fázi identifikuje výzkumník hlavní témata a kategorie, které se stanou ústředními body vznikající teorie. V okamžiku, kdy další kódování nepřináší nové poznatky, je interpretace dat a sběr dalšího datového materiálu ukončena. Tento časový bod označujeme jako teoretickou saturaci. Ve finální fázi dochází k integraci, vedoucí ke komplexní organizaci jednotlivých částí teorie. V úplném závěru dochází k formulaci výzkumné zprávy. (Hendl, 2008: 247-249)

9.2 Výzkumné otázky a cíle kvalitativního výzkumu

Při rozboru textů se budu snažit zodpovědět následující **výzkumné otázky**:

1. Jaké kategorie a atributy u mediálních rámců byly použity při informování o druhé válce v Zálivu v českých tištěných denících Mladá fronta Dnes a Lidové noviny?
2. Jaké kategorie aktérů a jejich atributy jsme našli ve vybraných denících?
3. Dochází k proměně mediálních rámců o válce v Iráku v průběhu zkoumaného období?

10. Výsledky výzkumu a analýz

Analyzované články jsem zpracovávala pomocí statistického programu SPSS (Statistics Package for Social Sciences) v kombinaci s programem Microsoft Excel, kde jsem zpracovávala grafy a upravovala tabulky. Kódovací kniha je součástí přílohy.

10. 1 Výsledky kvantitativní obsahové analýzy

10.1.1 Hypotéza č. 1: Která zdůvodnění války v Iráku byla ve sledovaných denících nejčastější?

Předpokládám, že nejčastějším zdůvodněním války v Iráku bylo vlastnictví zbraní hromadného ničení iráckým diktátorem Saddámem Husseinem.

Pomocí této hypotézy jsem zkoumala nejčastější zdůvodnění války ve sledovaném období. Téma bylo zkoumáno jak z pohledu publicistiky, tak z pohledu zpravodajství. V této hypotéze vycházím z článku, který publikoval americký profesor Thomas B. Christie v *International Communication Gazette* v roce 2006. Publikace s názvem *Framing Rationale for the Iraq War* se zabývá interakcí veřejného mínění s mediální a politickou agendou během druhé války v Iráku. Pro vysvětlení vztahu mezi Bílým domem a mediální agendou hlavních problémů války⁴⁷ během období rozsáhlé podpory veřejnosti používá model tzv. shody agendy a veřejného mínění. Tento model slouží k odhalení dynamiky ve vztahu mezi veřejným míněním, veřejnou politikou a masovými médii. Jeho studie je zaměřená na zdůvodnění války americkou vládou z perspektivy založené na tradici nastolování a budování agendy a zkoumá vztah mezi mediálními a vládními otázkami během války. Veřejné mínění definuje jako kombinované osobní mínění dospělých ve vztahu k otázkám důležitosti vlády. Veřejnou podporu pak definuje jako celkovou podporu vládního řízení společného problému, v tomto případě války.⁴⁸ (Christie, 2006: 519-523) Z výsledků obsahové analýzy vybraných zpravodajských médií v roce 2003⁴⁹ vyplývá, že nejčastěji zmiňovaným důvodem omlouvajícím zahájení invaze do Iráku byl podle politických

⁴⁷ Za hlavní problémy války považuje Christie terorismus, zbraně hromadného ničení a shromáždění koalice, která obžalovává válku.

⁴⁸ Christie pro svůj výzkum použil metodu kvantitativní obsahové analýzy, v níž zkoumal dvouměsíční období trvající vysoké veřejné podpory vlády v roce 2003 na 501 novinových článcích na titulních stranách, kde byla zmínka o válce v Iráku. Výsledky srovnával s dvouměsíčním obdobím trvající nízké veřejné podpory americké politiky v roce 2004. Pro odhalení mediální agendy analyzoval přepisy z denních brífinků představitelů vlády. (Christie, 2006:525- 526)

Dále analyzoval přepisy večerních zpráv televize ABC, které se zabývaly válkou v Iráku. Analyzoval dalších 408 titulních stran novinových deníků, na nichž byl zmíněn Irák. Pro obsahovou analýzu použil tituly *The New York Times* a *The Washington Post*. Metodou obsahové analýzy se snažil zjistit klíčové záležitosti v prohlášeních veřejné politiky a mediálního pokrytí souvisejícího se zdůvodněním války, které pronesl prezident Bush v rozhlasu 22. března 2003. Zdůvodnění pro válku byla následující: 1. Irák vlastní zbraně hromadného ničení; 2. potřeba odstranit diktátora a protiprávní vládu; 3. Husseinova podpora terorismu; 4. cíl osvobození iráckého národa a 5. formace koalice amerických a dalších ozbrojených sil k vedení války. (Christie, 2006:525- 526)

⁴⁹ V době vysoké podpory americké veřejnosti pro zahájení invaze do Iráku.

brífinků v Bílém domě „osvobození iráckého lidu“. Výsledky rovněž dokazují, že dvě ze tří sledovaných médií⁵⁰ uvádělo nejčastěji důvod „osvobození iráckého lidu“ shodně s agendou Bílého domu.

Tabulka č. 2: Počet článků na titulních stranách, brífinky a televizní vysílání zmiňující klíčové zdůvodnění války v Iráku v období 1. 4. 2003 – 31. 5. 2003

Number of Front-Page Stories, Briefings and ABC-TV Broadcasts Mentioning Key Rationale for War from President Bush's address (1 April–31 May 2003)

Rationale issue	<i>NY Times</i>	<i>Wash. Post</i>	ABC	White House briefings
WMD	21	36	6	23
Terrorism	37	38	3	24
Coalition	50	41	0	25
Freedom	61	79	2	30
Outlaw (regime)	2	2	0	1

V roce 2004, tedy v období nízké podpory války v Iráku americkou veřejností, byly výsledky obsahové analýzy odlišné. Nejčastěji zmiňovaným klíčovým důvodem pro válku v Iráku bylo podle agendy Bílého domu „osvobození iráckého lidu“, zatímco u všech zkoumaných zpravodajských médií⁵¹ byl na prvním místě důvod „terorismus“, který byl podle politické agendy druhým nejčastěji zmiňovaným důvodem pro vstup USA do války v Iráku.

Tabulka č. 3: Počet článků na titulních stranách, brífinky a televizní vysílání zmiňující klíčové zdůvodnění války v Iráku v období 1. 4. 2003 – 31. 5. 2004

Number of Front-Page Stories, Briefings and ABC-TV Broadcasts Mentioning Key Rationale for War from President Bush's address (1 April–31 May 2004)

Rationale issue	<i>NY Times</i>	<i>Wash. Post</i>	ABC	White House briefings
WMD	3	20	0	7
Terrorism	23	44	6	24
Coalition	37	71	1	19
Freedom	36	59	3	27
Outlaw (regime)	2	3	0	0

⁵⁰ Sledované deníky New York Times a Washington Post

Když srovnáme uvedené výsledky, nacházíme důležitý vztah mezi americkou veřejnou politikou a agendou předních masových médií během období vysoké podpory americké veřejnosti. V období nízké podpory americké veřejnosti, v tomto případě v časovém odstupu jednoho roku od zahájení invaze do Iráku, tento významný vztah mezi politickou a mediální agendou neexistuje. Tento jev můžeme vysvětlit pomocí tzv. „modelu shody agendy a veřejného mínění“. Masová média mohla předvídat nízký stupeň veřejné podpory amerických občanů pro válku, a proto neodrážela prohlášení vlády tak často ve zpravodajských reportážích. Dalším možným vysvětlením může být nedostatek shody mediální a politické agendy, který zapříčinil nižší stupeň podpory americké veřejnosti. Pokud budeme vycházet z funkce nastolování témat masovými médii, americká veřejnost tolik nepřemýšlela o důvodech pro invazi do Iráku, což vedlo k poklesu veřejné podpory pro tuto válku. (Christie, 2006: 526-529)

Na základě výsledků tohoto výzkumu jsem se rozhodla zjistit, jak se agenda českých zpravodajských médií překrývala s agendou amerických zpravodajských médií. Proto zkoumám pomocí kvantitativní obsahové analýzy stejná témata jako v uvedeném výzkumu, v kontextu českého mediálního prostředí. Hypotézu č. 1 jsem potvrdila, jelikož nejčastějším důvodem pro válku v Iráku bylo vlastnictví zbraní hromadného ničení, jak ukazuje tabulka č. 4 a tabulka č. 5. Z celkového počtu 1390 nakódovaných článků bylo 105 článků obsahujících toto zdůvodnění války. Když tento výsledek srovnám s výsledky obsahové analýzy amerického tištěného zpravodajství, zjišťuji, že mediální agenda českého tištěného zpravodajství neodpovídá mediální agendě amerického tištěného zpravodajství. Klíčové zdůvodnění války „osvobození iráckého lidu“ bylo v českém tisku marginální, zatímco zdůvodnění „Irák vlastní zbraně hromadného ničení“ bylo v českém tištěném zpravodajství nejčastější.

Tabulka č. 4: Zdůvodnění války v Iráku

Zdůvodnění války	Frequency	Percent
žádné zdůvodnění	1269	91,3
Irák vlastní zbraně hromadného ničení	105	7,6
Odstranění diktátorského režimu v Iráku	11	,8

⁵¹ Deníky New York Times, Washington Post a televize ABC

Hussainova podpora terorismu	4	,3
Osvobození iráckého lidu	1	,1
Total	1390	100,0

N = 1390

Tabulka č. 5: Zdůvodnění války v Iráku v denících Mladá fronta DNES a Lidové noviny

Zdůvodnění války v Iráku	Název deníku		Total
	Mladá fronta DNES	Lidové noviny	
žádné zdůvodnění	507	762	1269
Irak vlastní zbraně hromadného ničení	60	45	105
Odstranění diktátorského režimu v Iráku	8	3	11
Husseinova podpora terorismu	3	1	4
Osvobození iráckého lidu	1	0	1
Total	579	811	1390

N=1390

10.1.2 Hypotéza č. 2: Byl tento válečný konflikt personalizován?

V této hypotéze vycházím z publikace Scotta L. Althause a Devon M. Largiové, nazvané *When Osama Became Saddam: Origins and Consequences of the Change in America's Public Enemy #1*.⁵² Autoři publikace analyzovali proměnu mediální pozornosti od Ussámy Bin Ládina k Saddámu Husseinovi v období od července 2001 do srpna 2003. Z výsledků jejich výzkumu vyplývá, že na základě propagandy vedené Bushovou administrativou došlo k přesunu centra mediální pozornosti z amerického nepřítelů č. 1, kterého po útocích z 11. září reprezentoval terorista hlásící se k teroristické organizaci Al-Kájda Ussáma Bin Ládín, na iráckého diktátora Saddáma Husseina. Tento výsledek zároveň souvisí s konceptem nastolování témat v médiích,

⁵² Althaus, Largio, 2004

v tomto případě politická agenda Bushovy administrativy ovlivňovala mediální agendu, které posléze ovlivnila agendu veřejnou, což se promítlo ve výzkumech veřejného mínění. Občané USA v průzkumech veřejného mínění dávali nesprávně do souvislosti iráckého diktátora s teroristickými útoky z 11. září. V této hypotéze se snažím zjistit, zda došlo k takové přeměně centra mediální pozornosti i v českém tištěném zpravodajství.

Předpokládám, že válečný konflikt byl v jednotlivých denících personalizován, a to především osobami George W. Bushe, Saddám Husseina, Ussámy Bin Ládina a Tonyho Blaira. Nejčastěji zmiňovaným hlavním aktérem bude George W. Bush.

Tuto hypotézu, zabývající se otázkou hlavních aktérů v článcích zabývajících se válkou v Iráku jsem také potvrdila, nejčastěji zmiňovanými hlavními aktéry v těchto článcích byly osoby George Bush, Tony Blair, Saddám Hussein a Ussáma Bin Ládín. Nejčastěji zmiňovaným aktérem z této skupiny čtyř osobností byl americký prezident George W. Bush. V tabulce č. 6 jsou zaznamenány výsledky podporující tuto hypotézu. V českém tištěném zpravodajství se tendence přesunu mediální pozornosti od Ussámy Bin Ládina k Saddámu Husseinovi neprojevila, hlavními aktéry válečného konfliktu v Iráku byly čtyři hlavní osobnosti a nebyl zde žádný zjevný přesun z centra mediální pozornosti. Tento fakt lze vysvětlit tak, že propaganda Bushovy administrativy se neodrazila v informování o válce v Iráku v českých tištěných denících.

Tabulka č. 6: Hlavní aktér v článcích o válce v Iráku v denících Mladá fronta DNES a Lidové noviny

Hlavní aktér	Název deníku	
	Mladá fronta DNES	Lidové noviny
Administrativa USA, George W. Bush	154	202
Armáda USA a spojeneckých sil	61	126
Ostatní	120	104
Civilisté	20	56

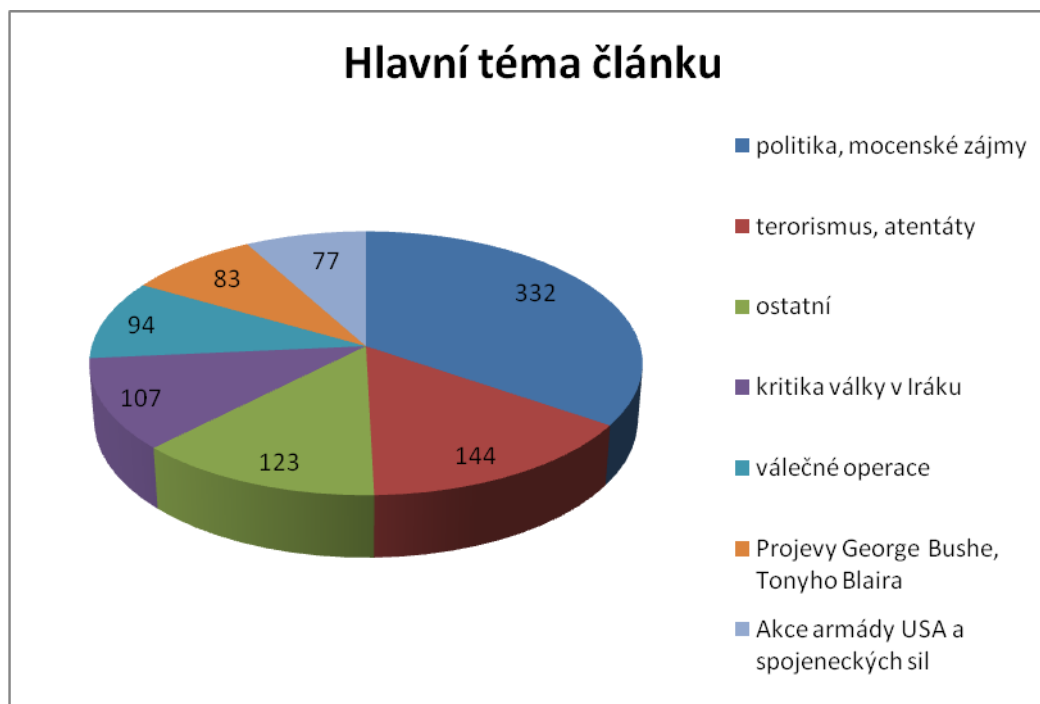
Tony Blair, Gordon Brown	26	35
Odpůrci a kritici války v Iráku mimo USA	20	53
Pozorovatelé konfliktu, média	34	48
Saddám Hussein (Husseinovi stoupenci, synové)	24	30
Al Káida - Ussáma Bin Ladin	26	26
Představitelé České republiky, čeští občané	35	25
Představitelé UK	10	23
OSN	10	21
Irácká vláda	10	16
Armáda ČR	10	14
Americké tajné služby - FBI, CIA	8	12
NATO	3	6
Odpůrci a kritici války v Iráku v rámci USA	2	6
Spojenci Iráku, arabský svět	3	5
EU	2	0
Total	578	808

N = 1386

10.1.3 Hypotéza č. 3 Jaké bylo nejčastější téma článku zabývajícího se válkou v Iráku?

Předpokládám, že nejčastějším tématem pojednávajícím o válce v Iráku bylo informování o válečných operacích.

Tuto hypotézu jsem prostřednictvím kvantitativní obsahové analýzy vyvrátila, nejčastějším tématem zabývající se válkou v Iráku byla politika a mocenské zájmy (celkem 332 článků z celkových 1390 s tímto tématem) . Dalšími nejfrekventovanějšími tématy v člancích byly proměnné terorismus, ostatní a kritika války v Iráku, což demonstruje tabulka č. v příloze a graf č. 1. Nejméně častým tématem zpráv o válce v Iráku byly projevy Saddáma Husseina a inspekce zbraní hromadného ničení.

Graf č. 1: Hlavní téma článků o válce v Iráku

N = 1390

10.1.4 Hypotéza č. 4: Byl válečný konflikt domestikován? Které téma dominovalo v článcích vztahených k České republice?

Přepokládám, že válečný konflikt byl domestikován, nejčastějším tématem článků vztahujících se k České republice byly příběhy českých vojáků. U této hypotézy vycházím z publikace *Localizing the global: „domestication“ processes in international news production* od Lisbeth Clausen.⁵³ Dánská odbornice na globální komunikaci ve své publikaci popisuje procesy domestikace v produkci mezinárodního zpravodajství. Proces domestikace zpravodajství Clausen charakterizuje jako univerzální fenomén, v jehož rámci je globální zpravodajství pro každou zemi specifické. Mezinárodní zprávy jsou prezentovány prostřednictvím rámce interpretace místního publika, což vede k specifickým globálním zprávám každé země. Gurevitch⁵⁴ (in Clausen, 2004) upozorňuje na to, že událost musí být ukotvená v narativním rámci, který je známý a rozeznatelný jak novináři, tak cílovým publikem. Specifické rámcování událostí získává na poli globální komunikace na důležitosti, protože usnadňuje porozumění cílovému publiku. Procesy globalizace prostřednictvím mezinárodního zpravodajství způsobují

⁵³ Clausen, 2004

⁵⁴ Výzkumník zabývající se komunikací Michael Gurevitch se zasloužil o pojem domestikace ve studiích produkce zpravodajství.

buď úplnou homogenizaci, nebo úplnou různorodost světového pohledu. (Clausen, 2004: 26-28)

Tabulka č. 7: Homogenizace a diversifikace prostřednictvím mezinárodního zpravodajství⁵⁵

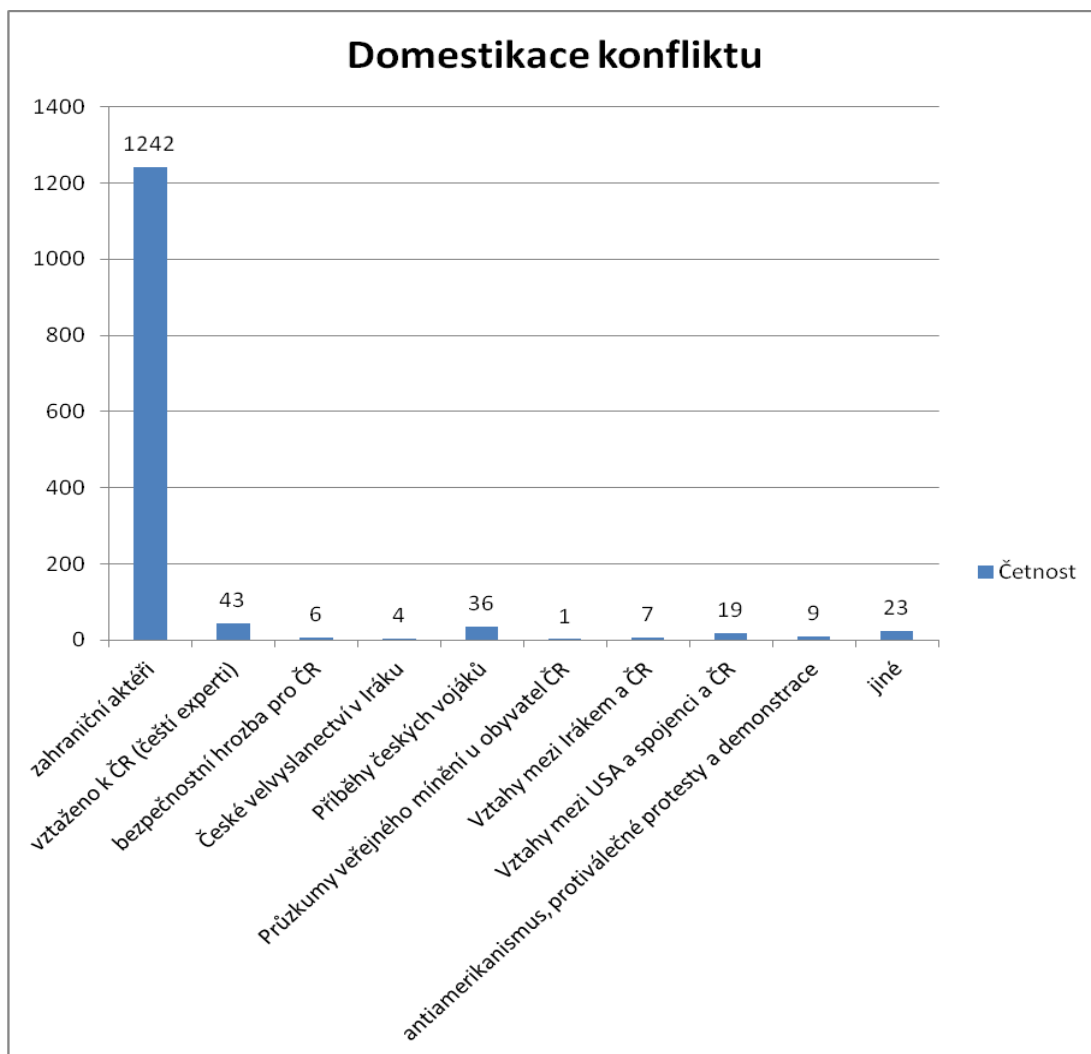
Perspektiva	Univerzální	Specifické
Infrastruktura distribuce mezinárodního zpravodajství	Globální koncepty a přístupy	Domácí rámcování
Strategie produkce národního zpravodajství	Domestikace mezinárodních zpravodajských událostí	Globální zpravodajství

Jak dokazuje tabulka č. 1 v příloze a graf č. 8, tato hypotéza je vyvrácena, protože nejčastějším tématem, které se týkalo domestikace konfliktu, bylo vyjádření českých expertů a záležitostí vztahených k České republice. Druhým nejčastějším tématem týkajícím se domestikace konfliktu byly příběhy českých vojáků. Nejméně častými tématy týkající se domestikace konfliktu byly české průzkumy veřejného mínění a České velvyslanectví v Iráku⁵⁶. Jelikož bylo z celkového počtu 1390 článků pouze 11,6 % týkajících se domestikace války v Iráku v českém zpravodajství, označila bych to jako částečnou diversifikaci mezinárodního zpravodajství.

Graf č. 8: Domestikace zahraničního konfliktu

⁵⁵ (Clausen, 2004: 27)

⁵⁶ Proměnnou „české velvyslanectví v Iráku“ reprezentuje také česká velvyslankyně v Kataru a Kuvajtu Jana Hybášková, kde působila v letech 2002-2004.

N = 1390

10.2 Výsledky kvalitativní obsahové analýzy

10.2.1 Výzkumná otázka č. 1: Jaké kategorie a atributy u mediálních rámců byly použity při informování o druhé válce v Zálivu v českých tištěných denících Mladá fronta DNES a Lidové noviny?

Na základě analýzy článků obsahujících slovní spojení „válka v Iráku“ jsem identifikovala osm následujících kategorií rámců, jejich atributy a šest kategorií hlavních aktérů. Analyzovaných zpravodajských a publicistických článků bylo celkem 199. Válku v Iráku a její aktéry bychom mohli definovat binární opozicí „my a oni“, do níž nezapadá teroristická organizace Al-Kájda, protože není nutně spojená s žádným územím a prostupuje různé národy, regiony a civilizace. Jelikož Evropa (s výjimkou Španělska a Polska) nepřistoupila na americký válečný diskurs, stala se také binární

opozici vůči USA. Válečný konflikt v Iráku můžeme vnímat jako konflikt mezi většinově arabským a muslimským Středním východem proti většinově křesťanským Spojeným státům. Praktickým zkoumáním rámců v českém tištěném zpravodajství jsem odhalila nejednoznačný postoj světové veřejnosti k válce v Iráku, ačkoliv průzkumy veřejného mínění jsou jasně protiválečné a protiamerické. Odborníci z řad politologie, ekonomie, pozorovatelé konfliktu či váleční veteráni se ve svých názorech na tuto válku neshodují. Některé názory zcela souzní s antiamerickým postojem a protiválečnou kritikou světové veřejnosti, některé však válku v Iráku obhajují jako správnou věc, která vedla k postupné demokratizaci země s diktátorským režimem. Administrativa USA pochopila, že vyjednáváním a mírovým řešením konfliktu se situace irácké diktatury nikdy nevyřeší, proto se rozhodla zasáhnout rázně, i když ke své invazi neměla podporu mezinárodních organizací OSN či Evropské unie. Díky analýze rámců válečného konfliktu v Iráku tak můžu definovat obě strany konfliktu, pozitivní i negativní stránky, z pohledu iráckých obyvatel či z pohledu americké administrativy. Prostřednictvím analýzy rámcování v českém tištěném zpravodajství jsem zjistila, jak je Evropa nejednotná v tak závažné otázce jako podpora důležitého spojence ve válečném konfliktu, jak zastaralé jsou některé rezoluce OSN vůči zlovlči diktátorských režimů, či jak silná dokáže být americká administrativa ve svých rozhodnutích bez ohledu na to, jak se taková skutečnost promítne ve výzkumech veřejného mínění. Evropa se rozhodla nepřistoupit na americký válečný diskurs a mnozí kritici prezidentu Bushovi vyčítali, že vojenská síla USA byla až do studené války použita pro demokratické účely, v jeho případě se tedy jedná o zneužití vojenské síly ve prospěch amerických národních zájmů. Analýzou rámcování jsem také odhalila složitost a propojenost politických režimů Blízkého východu, proto souhlasím s rámcováním Iráku jako ohniskem bojů proti teroristickým organizacím typu Al-Kájda.

Druhá válka v Iráku je též označována jako mediální či informační válka, protože v ní sehrála důležitou roli zpravodajská média, na rozdíl od první války v Zálivu, kdy byla média pod tlakem přísných cenzurních opatření. Média sehrála roli v utváření a formování veřejného mínění v druhé válce v Iráku, informováním o neúspěších této války přispěla k poklesu popularity obou hlavních aktérů, amerického prezidenta Bushe a britského premiéra Blaira. Významnou roli sehrála zpravodajská média v boji proti terorismu, když začala úzce spolupracovat s policejními složkami, které dopadly nejnebezpečnější teroristy. Teroristé často média zneužívali k vydírání koaličních vlád únosy a popravami válečných zajatců, humanitárních pracovníků či novinářů.

10.2.1.1 Válka v Iráku jako irácké peklo

Tuto kategorii tvoří následující atributy:

- válka v Iráku jako sebenaplňující se proroctví
- masové zabíjení civilistů
- porušování lidských práv a práv zajatců podle ženevských konvencí
- humanitární krize
- přízrak občanské války mezi sunnity a šíity
- dlouhá a bolestná cesta k americkému vítězství
- dobytelské chování amerických vojáků k iráckému obyvatelstvu
- poškození ideálů demokracie
- neschopnost zajištění trvalého míru pouze silou zbraní

10.2.1.2 Válka v Iráku, která změnila svět

Atributy, které charakterizují tuto kategorii:

- zahájení invaze jako okamžik pravdy
- Irák jako centrální bojiště proti světovému terorismu
- osvobození iráckého lidu
- zbytečná preventivní útočná válka
- osa zla Irán - Irák - Severní Korea
- ničení hodnot západní civilizace
- zvýšení napětí na Blízkém východě
- válka s terorismem jako boj o civilizaci
- nový světový pořádek
- demokratizace blízkovýchodních režimů
- rozdělení Evropy na „starou“ a „novou“
- křesťanské Spojené státy a sekularizovaná Evropa
- větší nebezpečí než Irák představují Írán, Libye a Sýrie

10.2.1.3 Válka v Iráku jako „druhý Vietnam“

Atributy, které charakterizují tuto kategorii:

- současné americké národní trauma
- národní tragédie a globální bumerang
- ztráta nervů kdysi válečnický orientované západní elity

- antiamerikanismus a protiválečné protesty a demonstrace

10.2.1.4 Informační válka, kterou nelze vyhrát

Atributy, které charakterizují tuto kategorii:

- americká mediální realita vs. arabská mediální realita (CNN a Fox News vs. Al-Džazíra a Al Arabíja)
- prohra války George W. Bushe v očích veřejnosti
- americká propaganda
- zveličování zpravodajských informací před vstupem do války
- důraz na moderní informační technologie a nová média

10.2.1.5 Občanská válka v Iráku jako druhé 11. září

Atributy, které charakterizují tuto kategorii:

- odklon od války proti terorismu a největšímu nepříteli Ussámy Bin Ládinovi
- válka v Iráku boj s terorismem zhoršila
- teroristické útoky na civilní obyvatelstvo
- zintenzivnění motivace Al-Kájdý k teroristickým útokům
- hluboký odpor vůči zasahování USA v muslimském světě
- posílení nových stoupců globálního džihádu

10.2.1.6 Válka v Iráku jako rozkol v euroatlantických vztazích

Atributy, které charakterizují tuto kategorii:

- Evropa jako rozhádaný kontinent, který není schopen jednat velmocensky
- doba ledová mezi USA a Německem a Francií
- potvrzení globální vojenské hegemonie USA
- oslabení autority mezinárodních organizací NATO, OSN, EU

10.2.1.7 Válka v Iráku jako boj proti terorismu

Atributy, které charakterizují tuto kategorii:

- dlouhodobý boj proti džihádistickému terorismu
- úspěšná válka proti teroru
- bezpečnější svět – mobilizace policie, zpravodajských služeb a soudů

10.2.1.8 Válka v Iráku jako nová naděje pro Irák

Atributy, které charakterizují tuto kategorii:

- pomoc Kurdům a šíitům
- zlepšení životní situace Kurdů
- odstranění krvavého diktátorského režimu
- vysněná naděje dominového efektu pro ostatní nedemokratické režimy Blízkého východu

10.2.2 Výzkumná otázka č. 2: Jaké kategorie aktérů a jejich atributy jsme našli ve vybraných denících?

10.2.2.1 Administrativa USA a prezident George Bush

Atributy, které charakterizují tuto kategorii:

- americký ministr obrany Donald Rumsfeld, viceprezident Dick Cheney a náměstek ministra obrany Paul Wolfowitz jako Bushovi váleční jestřábi
- Donald Rumsfeld jako architekt války v Iráku, jako symbol války v Iráku
- Dick Cheney jako mozek Bílého domu a architekt Bushovy politiky
- Condoleeza Rice jako duše útoku na Irák
- ministryně zahraničí Hilary Clinton jako chladný jestřáb ve vládě Barracka Obamy
- prezident Bush jako „Reaganův chlapec“
- USA jako strážce světového pořádku, globální policista
- USA jako nespravedlivý soudce světa
- posun americké národní politiky od liberálního multilateralismu k politice amerických národních zájmů

10.2.2.2 Irácká diktatura a její hlavní představitel Saddám Hussein

Atributy, které charakterizují tuto kategorii:

- islamistická ideologie náboženského fanatismu
- Saddám Hussein jako nebezpečný zločinec, tyran, krvavý diktátor
- bezohledný zabiják Chemický Alí, řezník Kurdů
- Irák jako sílící spojenec ve válce proti terorismu

10.2.2.3 Země, které válku v Iráku podporovaly

Atributy, které charakterizují tuto kategorii:

- Německo a Francie jako největší odpůrci války, z nichž se postupně stali spojenci
- Itálie jako spojenec války, který koalici opustil
- Španělsko jako zrádce koaliční proválečné strategie
- Velká Británie jako válečný jestřáb
- Tony Blair jako Bushův pudl, utrápený politik
- spojenci mimo Evropu: Jordánsko, Izrael, Pákistán, Afghánistán, Filipíny, Kolumbie

10.2.2.4 Země, které odmítly podporovat vojenskou intervenci do Iráku

Atributy, které charakterizují tuto kategorii:

- nedemokratické režimy v Číně, Rusku, Libyi a Severní Koreji
- ztráta tradičních spojenců USA: Mexiko, Kanada, Egypt, Turecko
- evropské státy, největší odpůrci války Německo a Francie

10.2.2.5 Arabský svět

Atributy, které charakterizují tuto kategorii:

- Írán jako největší rival Iráku
- Jordánsko jako demokratická arabská země
- Izrael jako americký spojenec
- Katar jako nejspolehlivější spojenec Západu
- kurdské jednotky jako spojenci USA

10.2.2.6 Teroristická organizace Al-Kájda a její hlavní představitel Ussáma Bin Ládín

Atributy, které charakterizují tuto kategorii:

- teroristické útoky v Iráku
- teroristické útoky v evropských zemích – Španělsko, Velká Británie
- vzkazy vůdce teroristické skupiny Al-Kájda Ussámy Bin Ládina

10.2.2.7 Média

Atributy, které charakterizují tuto kategorii:

- katarská televizní stanice Al-Džazíra jako nejsledovanější médium v arabském světě prezentuje konflikt v Iráku jako boj mezi Západem a Východem
- irácká televize jako jeden z nejmocnějších nástrojů propagandy Saddáma Husseina
- inteligentní alternativní televizní kanál pro arabský svět Al-Arabija
- Fox News vysílá proamericky orientované zpravodajství
- ztráta výsadního postavení CNN v arabském světě

10.2.3 Interpretace vztahů a vzájemných souvislostí mezi zjištěnými kategoriemi a jejich atributy

10.2.3.1 Výzkumná otázka č. 1

Kategorie, které jsem určila analýzou rámcování války v Iráku, jsou charakterizovány úhlem pohledu jednotlivých stran válečného konfliktu a světové veřejnosti. Kategorie „válka v Iráku jako druhý Vietnam“, „válka v Iráku, které změnila svět“ a „občanská válka v Iráku jako druhé 11. září“ jsou výsledkem rámcování z pohledu světové veřejnosti. Hlavní aktér války však na válečný konflikt nahlíží z pohledu kategorií „válka v Iráku jako boj proti terorismu“ a „válka v Iráku jako nová naděje pro Irák“. Z pohledu podporovatelů a zároveň odpůrců války v Iráku je definovaná kategorie „válka v Iráku jako rozkol v euroatlantických vztazích“. Kategorie „irácké peklo“ vznikla z perspektivy iráckých obyvatel a pozorovatelů válečného konfliktu. Z perspektivy světových médií pak vznikla kategorie „informační válka, kterou nelze vyhrát“, jelikož klíčovými atributy této kategorie jsou všechna média zapojená v konfliktu, a to jak z pohledu kritického přístupu médií, tak z pohledu oslavného a optimistického. Prostřednictvím analýzy rámcování válečného konfliktu v Iráku lze říci, že vybrané české deníky informovaly o této válce ze všech stran válečného konfliktu, mediální obraz války je tak různorodý a nezávislý.

10.2.3.2 Výzkumná otázka č. 2

Na kategorie, které jsem určila díky kvalitativní obsahové analýze 199 článků v denících Mladá fronta DNES a Lidové noviny, lze nahlížet z hlediska binárních

opozic⁵⁷ „my“ a „oni“. Každá kategorie má buď svojí binární opozici, nebo je ve spojení s určitou kategorií, která představuje jednu stranu iráckého konfliktu. Nejsilnější binární opozici tak tvoří kategorie „administrativa USA a prezident George Bush“ vs. „irácká diktatura a její hlavní představitel Saddám Hussein“. Tato binární opozice byla nejdůležitějším sporem, který vládl světovým médiím, takto oficiálně byla prezentovaná válka v Iráku. Ve skutečnosti však tyto dvě strany konfliktu doplňovala strana třetí, reprezentovaná kategorií „teroristická organizace Al-Kájda a její hlavní představitel Ussáma Bin Ládín“. Mediální propaganda ze strany americké administrativy však všechny tři strany konfliktu úspěšně zkombinovala tak, že světové veřejnosti začala kategorie, kterou představoval irácký diktátor, a kategorie představovaná nejhledanějším teroristou světa, Ussámou Bin Ládinem, splývat. Paradoxní ovšem je, že tyto dvě kategorie mezi sebou neměly žádný vzájemný vztah, avšak v souvislosti s válečným konfliktem v Iráku v průběhu let 2003-2008 spolu tyto kategorie začaly souviset. Irácký diktátor byl svržen, válka v Iráku úspěšně zakončena, ale kategorie reprezentující teroristickou skupinu Al-Kájda nabrala v oblasti Středního východu na významu. Boj proti terorismu, který byl skutečnou záminkou válečného konfliktu namísto svržení irácké diktatury, se stal nejdůležitějším celosvětovým problémem právě v průběhu iráckého konfliktu. Tento jev bychom mohli nazvat „sebenaplňujícím se proroctvím“⁵⁸ Tedy kategorie reprezentovaná teroristickou organizací, která s válečným konfliktem neměla žádnou souvislost, začala získávat na významu, až postupně vytlačila kategorii „iráckého diktátora“ do zapomnění. Do tohoto trianglu propojení kategorií se navíc dostala další kategorie „arabský svět“, kterou reprezentuje Írán, Jordánsko, Kuvajt, Saúdská Arábie a další země Blízkého východu.

Další binární opozici v iráckém konfliktu představuje kategorie „země, které válku v Iráku podporovaly“ vs. „země, které odmítly podporovat vojenskou intervenci do Iráku“. Binární opozice mezi těmito dvěma kategoriemi však v časovém vývoji postupně ztratila na významu, jelikož hlavní atributy kategorie „země, které odmítly podporovat vojenskou intervenci do Iráku“, reprezentované především Německem a Francií, se postupně přesunuly do kategorie zemí, které válku v Iráku podporovaly. Došlo tedy ke zmírnění euroatlantického rozkolu a uklidnění vztahů mezi Evropou a Spojenými státy. Kategorie „médiá“ podporovala všechny ostatní kategorie, např. arabská média podporovala „arabský svět“ a „iráckou diktaturu a jejího hlavního

⁵⁷ Dichotomie „my a oni“ (Fairclough: 1995)

představitel Saddáma Husseina“. Zjednodušeně lze říci, že americká média o válce v Iráku v prvních letech konfliktu informovala v souladu s administrativou USA a arabská média naopak podporovala iráckou stranu konfliktu. V dalších letech války však americká média přešla do útočnějšího a kritického tónu a kategorii „administrativa USA a její hlavní představitel George Bush“ přestala podporovat, naopak začala informovat kriticky a v protiválečném tónu. Rámcováním válečného konfliktu byla odhalena kategorie „mediální válka“, která ovlivňovala veřejné mínění světové veřejnosti. Za nejdominantnější lze označit kategorii „administrativa USA a prezident George Bush“, která byla v opozici ke všem ostatním kategoriím s výjimkou kategorie „země, které války v Iráku podporovaly“. Kategorie „arabský svět“ pomohla odhalit složité vztahy a souvislosti mezi jednotlivými státy uvnitř této kategorie, ale i vůči kategoriím ostatním. Některé atributy této kategorie, např. Izrael, Katar či kurdské jednotky, představují spojence kategorie „administrativa USA a prezident George Bush. Co se týče vztahů uvnitř této kategorie, rámcování odhalilo nepřátelský a napjatý vztah mezi atributy Irák a Irán.

10.2.4 Výzkumná otázka č. 3: Dochází k proměně mediálních rámců o válce v Iráku v průběhu zkoumaného období?

K proměně mediálních rámců o iráckém válečném konfliktu dochází především ve spojitosti s vývojem klíčových událostí mezinárodního dění. Americká média měla tendenci útok na Irák prezentovat v pozitivním světle, pod vlivem vývoje událostí však změnila prezentování iráckého konfliktu a válku začala prezentovat kriticky. Zdůrazňováním počtu obětí spojeneckých vojsk a iráckých civilistů začala média přispívat k protiválečné náladě světové veřejnosti a hnutí antiamerikanismu, které zachvátilo především evropský kontinent. Americká administrativa podle českých médií promrhala kapitál celosvětové solidarity po útocích z 11. září 2001 a svým válečným diskursem vyprovokovala velkou část svých tradičních spojenců, které pro invazi do Iráku nezískala.

⁵⁸ Thomasův teorém

V roce **2003** média informovala o dílčích úspěších spojenecké armády, mezi které patřilo dopadení iráckého diktátora Saddáma Husseina. Mnoho prostoru však věnovala hlavnímu důvodu pro zahájení invaze do Iráku, údajnému vlastnictví zbraní hromadného ničení iráckým prezidentem Husseinem. Ačkoliv se posléze ukázalo, že Irák zbraně hromadného ničení sice vyvíjel, ale v době první války v Zálivu, tedy na počátku devadesátých let 20. století, nikoliv v roce 2003, kdy po zbraních pátrali jak inspekce OSN, tak američtí a britští experti. Neexistující vlastnictví zbraní hromadného ničení a další skandály spjaté s válečným konfliktem, např. týrání či úmyslné zabíjení iráckých civilistů americkými vojáky, přispělo k větší nenávisti vůči americkému prezidentu Bushovi a jeho věrnému spojenci Tony Blairovi. Americká veřejnost nicméně Georgu W. Bushovi dala ještě jednu šanci a v prezidentských volbách v roce 2004 Bushe opětovně zvolila.

Rok **2004** se optikou českého tištěného zpravodajství nesl ve znamení volební kampaně pro znovuzvolení George W. Bushe, odhalením pravdy o zbraních hromadného ničení a vlnou kritiky světových pozorovatelů konfliktů a ostatních zemí, které válku v Iráku nepodpořily. V roce 2004 se také odehrály teroristické útoky ve španělském Madridu, které znamenaly zvýšení ohrožení pro státy, které se v Iráku angažovaly a do Iráku poslaly svoje vojáky. Změna rámcování tedy nastala v pohledu na irácký konflikt, který podnítil terorismus v Evropě a ostatní evropské státy se začaly cítit v ohrožení. Pomoc amerických spojenců na Blízkém a Středním východě se podle médií začala trestat teroristickými útoky na civilní obyvatelstvo.

V roce **2005** došlo k teroristickým útokům na Londýn, a největší spojenec prezidenta Bushe Tony Blair ztratil už dost nízkou podporu britské veřejnosti. V tomto roce se také začala propadat popularita prezidenta Bushe, američtí občané už nevěřili na původně slibovaný rychlý konec války v Iráku.

V letech **2006 – 2008** začaly Spojené státy ztrácet další významné spojence, kteří se kvůli obavám z dalších teroristických útoků a z vypočítavosti ve volebních kampaních začali od USA odvracet a stahovat svá vojska z Iráku. Válka v Iráku se dostávala do kontextu americké a evropské ekonomiky a hospodářství, kde byla zmiňována především drahá ropa, obrovské náklady USA na válečný konflikt a obnova iráckého hospodářství, kde se začalo dařit evropským a americkým trhům.

V roce **2007** došlo k odchodu nenáviděného a kritizovaného britského premiéra Tonyho Blaira z politiky, a k porážce Bushovy administrativy. Ačkoliv se vztahy mezi Spojenými státy a evropskými odpůrci iráckého konfliktu začaly zlepšovat, sílila nenávist vůči prezidentu Bushovi a jeho dosud neukončené válce v Iráku. Vybrané české deníky se v tomto období zaměřily na stoupající počet obětí války na obou stranách konfliktu, občanskou válku mezi šííty a sunnity a vzestup iráckého nebezpečí v podobě jaderných zbraní.

V roce **2008** se válka v Iráku dostávala především do kontextu amerických prezidentských voleb, v nichž byl kritizován kladný postoj k válce v Iráku u jednotlivých kandidátů, a to především u Hilary Clinton a Johna McCaina. V tomto roce už nebylo rámcování prezidenta Bushe tak negativní, americký prezident spíše byl zasazován do kontextů loučení se s prezidentským postem a budováním dobrých vztahů s evropskými státy. Negativní rámcování prezidenta Bushe převládalo v prezidentské kampani, kdy demokratičtí kandidáti (především Barack Obama) kritizovali Bushovo rozhodnutí zahájit vojenskou intervenci do Iráku.

Závěr

V závěrečné části práce okomentuji teoretická východiska této práce a výsledky získané kvantitativní a kvalitativní obsahovou analýzou. Jak bylo napsáno v úvodu, cílem této práce bylo na základě válečného konfliktu v Iráku popsat jednotlivé aspekty mediálního pokrytí této války, mezi něž patří propaganda, nastolování témat v médiích a koncept mediálního rámcování. Pro pochopení této války jsem také popsala vztah terorismu a médií, který byl v této válce důležitý. Druhým cílem této práce byla aplikace teoretické části práce na část výzkumnou, proto jsem použila kombinaci kvantitativní a kvalitativní obsahové analýzy českého tištěného zpravodajství. V kvantitativní části výzkumu jsem na základě stanovených hypotéz vytvořila kódovací klíč, podle kterého jsem postupovala v kódování celkem 1390 zpravodajských a publicistických článků ve vybraných českých denících Mladá fronta DNES a Lidové noviny, které se zabývaly válkou v Iráku. **První hypotéza** týkající se zdůvodnění válečného konfliktu v Iráku, jejíž platnost jsem ověřovala, byla potvrzena. Nejčastějším zdůvodněním války v Iráku v českém tištěném zpravodajství bylo údajné vlastnictví

zbraní hromadného ničení diktátorským režimem Saddáma Husseina. Cílem této hypotézy bylo odhalení překrývání mediální agendy českého tištěného zpravodajství s mediální agendou amerického tištěného zpravodajství. Výsledkem hypotézy je zjištění, že mediální agenda českého tištěného zpravodajství neodpovídala mediální agendě amerického tištěného zpravodajství.

Druhá hypotéza, která se týkala personalizace válečného konfliktu, byla také potvrzena. Nejčastějšími hlavními aktéry války v Iráku byly tyto čtyři osobnosti: americký prezident George Bush, britský premiér Tony Blair, irácký diktátor Saddám Hussein a vůdce teroristické organizace Al-Kájda Ussáma Bin Ládín. Vůbec nejčastějším aktérem byl americký prezident Bush. V této hypotéze jsem vycházela z výzkumu týkajícího se změny centra mediální pozornosti. Z tohoto výzkumu vyplynulo, že irácký diktátor Saddám Hussein byl zmiňován v souvislosti s teroristou Ussámou Bin Ládinem a teroristickými činy tak často, až bylo veřejné mínění amerických občanů zkresleno. Američtí občané se na základě propagandy, vedené americkou administrativou, mylně domnívali, že s teroristickými útoky z 11. září 2001 je spojen irácký diktátor Saddám Hussein. V českém tištěném zpravodajství se však tato tendence neprojevila.

Třetí hypotéza byla vyvrácena, jelikož nejčastějším tématem článků zabývajících se válkou v Iráku nebyly válečné operace, jak jsem předpokládala, nýbrž politika a mocenské zájmy.

Čtvrtá hypotéza, která navazuje na hypotézu třetí, se zabývala domestikací válečného konfliktu v českém tištěném zpravodajství. V této hypotéze jsem vycházela ze studie zabývající se domestikačními procesy v produkci mezinárodního zpravodajství. Předpokládala jsem, že konflikt v Iráku bude domestikován, jelikož se Česká republika prostřednictvím české armády a humanitární pomoci také zúčastnila tohoto konfliktu. Hypotéza, která se týkala nejčastějšího tématu domestikace konfliktu, byla vyvrácena, jelikož jsem předpokládala, že nejčastějším tématem budou příběhy českých vojáků. Z výzkumu však vyplynulo, že nejčastějším tématem týkajícím se domestikací konfliktu, bylo vyjádření českých expertů k válečnému konfliktu. Z výzkumu také vyplynula diversifikace mezinárodního zpravodajství v českém tisku, což znamená částečnou domestikaci zahraničního konfliktu.

V kvalitativní části výzkumu jsem se zabývala analýzou rámcování vybraných 199 zpravodajských a publicistických článků, zabývajících se válečným konfliktem v Iráku. Na základě analýzy rámcování jsem odhalila osm kategorií a jejich atributů o válce v Iráku a sedm kategorií hlavních aktérů v tomto konfliktu. Válka v Iráku by se na základě výzkumu mediálního rámcování dala nazvat sebenaplňujícím se proroctvím.⁵⁹ Jedním z hlavních důvodů pro válku byl boj proti světovému terorismu, na konci války se však hrozba teroristických útoků v globálním měřítku zvýšila. V kategoriích, které jsme identifikovali hledáním rámců a jejich atributů, je uplatňován princip dichotomie „my vs. oni“.

Na úplný závěr bych ještě zmínila několik podnětů, které jsem v předchozím textu nezmínila, a které z mého výzkumu vyplynuly. Zajímavým tématem výzkumu by mohlo být mediální pokrytí první války v Iráku v českém tištěném zpravodajství ve srovnání s druhou válkou v Iráku. Jelikož se jednalo o stejného nepřítele Saddáma Husseina, který byl démonizován během obou konfliktů, vznikla by zajímavá studie rámců, které se v českém tištěném zpravodajství objevovaly. Dalším zajímavým tématem by mohl být mediální obraz prezidenta Bushe během jeho osmiletého působení ve funkci prezidenta, mediální obraz britského premiéra Tonyho Blaira během války v Iráku, či mediální obraz Saddáma Husseina během dlouhého období irácké diktatury.

Použitá literatura

ALTHEIDE, David, L.: *Terrorism and the Politics of Fear*. AltaMira Press, 2006. 264 s. ISBN 978-0759109186.

BENDA, Josef: *Vlastnictví periodického tisku v České republice v letech 1989-2006*. Nakladatelství Karolinum, 2007. 1. vyd. 273 s. ISBN 978-80-246-1387-1.

DEBORD, Guy: *Společnost spektáklů*. INTU, 2007. Přeložil Josef Fulka. 1. vyd. 157 s. ISBN 978-80-903355-5-4.

CURTIS, Mark, PILGER, John: *Web of Deceit. Britain's Real Role in the World*. Random House, Velká Británie, 2003. ISBN 0099448394. 512 s.

⁵⁹ podle definice Thomasova teorému

De VREESE, Claes: *Framing Euorope. Television News and European Integration*. 2. vyd. Het Spinhuis, Amsterdam, 2005. 232 s. ISBN 90-5589-234-3.

ENTMAN, Robert: *Projections of Power. Framing News, Public Opinion and U. S. Foreign Policy*. The University of Chicago Press, USA. 2004. 1. vyd. 229 s. ISBN 0-226-21072-3.

FAIRCLOUGH, Norman. *Media Discourse*. London, Hodder Education part of Hachete Livre UK, 1995. 224 s. ISBN 9780340588895.

HENDL, Jan.: *Kvalitativní výzkum*. Portál, Praha 2008. 2. vyd. 408 s. ISBN: 978-80-7367-485-4.

HOSKINS, Andrew, O'LOUGHLIN, Ben: *War and Media. The Emergence of Diffused War*. 2010, Polity Press. 1. vyd. 227 s. ISBN-13: 978-0-7456-3850-8.

KALVAS, František: *Nastolování agendy. Role masové a interpesonální komunikace, osobní zkušenosti a genderu*. Západočeská univerzita v Plzni, Plzeň 2009. ISBN 978-80-7043-805-3. 1. vydání. 162 s.

LIPPMANN, Walter: *Public Opinion*. Free Press Paperbacks, 1997. 1. vyd. 272 s. ISBN 0-684-83327-1.

MAŘÍKOVÁ, Hana, PETRUSEK, Miloslav, VODÁKOVÁ, Alena: *Velký sociologický slovník*. Karolinum, 1996. 1. vyd. 747 s. ISBN 80-7184-164-1.

McCOMBS, Maxwell: *Agenda setting*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. Preložil Vlastimil Nečas. 256 s. ISBN 978-80-7367-591-2.

MILLER, David : *Tell Me Lies. Propaganda and Media Distortion in The Attack on Iraq*. Pluto Press, London, 2003. 320 s. ISBN: 978-0-7453-2201-8.

OSVALDOVÁ, Barbora, HALADA, Jan: *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. 1. vyd. Nakladatelství LIBRI, Praha 1999. 256 s. ISBN 80-85983-76-1.

PALETZ, L. David, SCHMID, P. Alex: *Terrorism and the Media*. Sage Publications, 1992, USA. 1. vyd. 250 s. ISBN 0-8039-4482-9.

PILGER, John: *Tell Me No Lies. Investigative Journalism and its Triumphs*. Vintage, 2005. 2. vyd. 626 s. ISBN 9780099437451.

PILLAR, Paul: *Terrorism and U. S. Foreign Policy*. The Brookings Institution Press 2003, Virginia. ISBN 0-8157-7077-4. 272 s.

PROTESS David, McCOMBS, Maxwell: *Agenda Setting: Reading on Media, Public Opinion, and Policymaking*. 1991, Lawrence Erlbaum Associates, Inc., New Jersey, ISBN 0-8058-0841-8.

REESE, D. Stephen, GANDY, H. Oscar, GRANT, E. August, Jr.: *Framing Public Life. Perspectives on Media and Our Understanding of the Social World*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers, 2003. 399 s. ISBN 0-8058-3653-5.

SCHULZ, W., HAGEN, L., SCHERER, H., REIFOVÁ, I.: *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha: Karolinum, 2004. Druhé, přepracované vydání. 149 s. ISBN 80-246-0827-8.

STRAUSS, Anselm, CORBINOVÁ, Juliet: *Základy kvalitativního výzkumu*. Nakladatelství Albert, 1999. 1. vyd. 228 s. ISBN 80-85834-60-X.

TRAMPOTA, Tomáš: *Sociologie zpravodajství*. Praha, Portál, 2006. 1. vyd. 192 s. ISBN 80-7367-096.

Web:

Data z výzkumu Media projekt za 3. a 4. čtvrtletí 2011, zveřejněná 9. 2. 2012. Tisková zpráva Unie vydavatelů 9. února 2012. [Citováno dne 17. 3. 2012] Dostupné na <http://www.unievydavatelu.cz/Upload/981.pdf>

Historie Lidových novin v obrazech. Citováno dne 15. 3. 2012. <Dostupné z www
<<http://data.lidovky.cz/g/lidovky/lidovenoviny.htm>>

Lidové noviny. [Citováno dne 15. 3. 2012] Dostupné z www
<<http://www.unievydavatelu.cz/default.aspx?section=28&server=1&catalog=2&catitem=1400>>

MF Dnes. [Citováno dne 15. 3. 2012] Dostupné z www
<<http://www.unievydavatelu.cz/default.aspx?section=28&server=1&catalog=2&catitem=1542>>

Jan Červenka: Sociologický ústav AV ČR (2003): Postoje občanů k válce v Iráku. Vydáno dne 25. 4. 2003. [Citováno dne 7. 1. 2012] Dostupné na www
<http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100213s_PM30425.pdf>

Jan Červenka: Irák z pohledu veřejného mínění. Vydáno dne 18. 3. 2005. [Citováno dne 7. 1. 2012] Dostupné na www
<http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100455s_pm50318.pdf>

Jan Červenka: Postoje obyvatel ČR k útoku na Irák a názory na roli Spojených států v mezinárodní politice. Vydáno dne 26.3. 2003. [Citováno dne 7. 1. 2012] Dostupné na www <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100200s_PM30326.pdf>

Periodické zdroje

ALTHAUS, Scott, LARGIO, Devon: *When Osama Became Saddam: Origins and Consequences of the Change in America's Public Enemy*. Political Science & Politics. 2004. Dostupné na www
<<http://www.apsanet.org/imgtest/WhenOsamaBecameSaddam-Althaus.pdf>>

ALTHEIDE, David: *The Mass Media, Crime and Terrorism*. The Journal of International Crime Justice, 2006, 4 (5), 982-997.

CLAUSEN, Lisbeth: *Localizing the Global: Domestication Processes in International News Production*. Media, Culture & Society. 2004. SAGE Publications, London, Thousand Oaks and New Delhi. Vol. 26(1): 25-44.

CHRISTIE, Thomas: *Framing Rationale for the Iraq War. The Interaction of Public Support with Mass Media and Public Policy Agendas*. The International Communication Gazette. 2006 Sage Publications. Londýn, Thousand Oaks & New Delhi 1748-0485 vol. 68 (5–6): 519–532

ČERVENKA, Jan: *Od Usámy k Saddámovi: o analýze S. L. Althause a D. M. Largiové týkající se jednoho specifického aspektu politické, mediální a veřejné agendy v USA po 11. září 2001“*. 2007. Naše společnost č. 2: 3-11. Dostupné na [www <http://www.cvvm.cas.cz/upl/nase_spolecnost/100070s_USAMA.pdf>](http://www.cvvm.cas.cz/upl/nase_spolecnost/100070s_USAMA.pdf)

KELLNER, Douglas: *Media Propaganda and Spectacle in the War on Iraq: A Critique of U. S. Broadcasting Networks*. University of California, Los Angeles. Cultural Studies <=> Critical Methodologies 2004; 4; 329

Seznam příloh

Příloha č. 1: Kódovací klíč ke kvantitativní obsahové analýze

Příloha č. 2: Seznam kategorií a proměnných v kvantitativní obsahové analýze

Příloha č. 3: Tabulka č. 1: Hlavní téma článků

Příloha č. 4: Tabulka č. 2: Domestikace konfliktu

Příloha č. 5: Tabulka č. 3: Hlavní aktér

Příloha č. 6: Seznam článků použitých pro kvalitativní obsahovou analýzu

Přílohy

Příloha č. 1: Kódovací klíč ke kvantitativní obsahové analýze

Proměna mediálního obrazu války v Iráku v letech 2003-2008		
Titul	kód	
	1	Mladá fronta Dnes
	2	Lidové noviny
Datum vydání	dd.mm.yy.	

Hlavní téma článku		
	1	politika, mocenské zájmy
	2	kritika války v Iráku
	3	ekonomika, hospodářství
	4	globální mír, mírové řešení konfliktu
	5	armády USA a spojeneckých sil
	6	Česká protichemická jednotka zasahuje v Iráku
	7	terorismus, atentáty
	8	ohrožení národní bezpečnosti, zbraně hromadného ničení
	9	příběhy vojáků spojeneckých sil
	10	příběhy iráckých vojáků
	11	příběhy iráckých civilistů
	12	počet mrtvých a raněných - civilisté, novináři, zajatci
	13	počet mrtvých a raněných - spojenecká armáda
	14	válečné operace
	15	humanitární pomoc, zdravotnictví
	16	postoje světové veřejnosti k válce
	17	popularita George Bushe
	18	popularita Tonyho Blaira
	19	irácká vláda
	20	Inspekce OSN kvůli zbraním hromadného ničení
	21	Přípravy USA a spojenců na válku
	22	Projevy George Bushe, Tonyho Blaira
	23	Projevy Saddáma Husseina
	24	Ostatní
Zdůvodnění války v Iráku	1	Irak vlastní zbraně hromadného ničení
	2	Odstranění diktátorského režimu v Iráku
	3	Husseinova podpora terorismu
	4	Osvobození iráckého lidu
	5	Koalice ozbrojených sil
Aktér	1	Administrativa USA, George Bush
	2	Odpůrci a kritici války v Iráku v rámci USA
	3	Odpůrci a kritici války v Iráku mimo USA

4	Významné mezinárodní organizace (NATO, OSN, EU)
41	NATO
42	OSN
43	EU
5	Tony Blair, Gordon Brown
6	Spojenci Iráku, arabský svět
7	Představitelé Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku
8	Představitelé České republiky, čeští občané
9	Americké tajné služby (CIA, FBI)
10	Saddám Hussein
11	Civilisté
12	Al Káida - Ussáma Bin Ládín
13	Pozorovatelé konfliktu, média
14	Armáda USA a spojeneckých sil
15	Irácká vláda
16	Armáda ČR
17	Ostatní
Domestikace konfliktu	1 Zahraniční aktéři
	2 Vztaženo k ČR (čeští experti)
	3 Bezpečnostní hrozba pro ČR
	4 České velvyslanectví v Iráku
	5 Příběhy českých vojáků
	6 České průzkumy veřejného mínění
	7 Vztahy mezi Irákem a ČR
	8 Vztahy mezi USA a spojenci a ČR
	9 Antiamerikanismus, protiválečné protesty a demonstrace
	10 Jiné

Příloha č. 2: Seznam kategorií a proměnných v kvantitativní obsahové analýze

1. Titul

1. Mladá fronta Dnes
2. Lidové noviny

2. Datum vydání deníku

3. Zdůvodnění války v Iráku

1. Irák vlastní zbraně hromadného ničení
2. Odstranění diktátorského režimu v Iráku
3. Husseinova podpora terorismu
4. Osvobození iráckého lidu
5. Koalice ozbrojených sil

4. Aktér

1. Administrativa USA, George Bush
2. Odpůrci a kritici Bushovy vlády v rámci USA
3. Odpůrci a kritici Bushovy vlády mimo USA
4. Významné mezinárodní organizace
5. Významné mezinárodní organizace – NATO
6. Významné mezinárodní organizace – OSN
7. Významné mezinárodní organizace - EU
8. Spojené království Velké Británie a Severního Irska – Tony Blair, Gordon Brown
9. Spojenci Iráku, arabský svět
10. Představitelé UK
11. Představitelé České republiky, čeští občané
12. Americké tajné služby - CIA, FBI
13. Představitelé iráckého režimu – Saddám Hussein
14. Civilisté
15. Teroristická organizace Al Káida, Ussáma Bin Ládín
16. Pozorovatelé konfliktu, média
17. Armáda USA a spojeneckých sil
18. Irácká vláda
19. Armáda ČR

20. Ostatní

5. Domestikace zahraničního konfliktu

1. zahraniční aktéři
2. vztaženo k ČR (čeští experti)
3. bezpečnostní hrozba pro ČR
4. České vevyslanectví v Iráku
5. příběhy českých vojáků
6. české průzkumy veřejného mínění
7. vztahy mezi Irákem a ČR
8. vztahy mezi USA a spojenci a ČR
9. antiamerikanismus, protiválečné protesty a demonstrace
10. jiné

6. Hlavní téma článku

1. politika, mocenské zájmy
2. kritika války v Iráku
3. ekonomika, hospodářství
4. mírové řešení konfliktu
5. činnosti armád USA a spojeneckých sil
6. Česká protichemická jednotka zasahuje v Iráku
7. terorismus, atentáty
8. ohrožení národní bezpečnosti, zbraně hromadného ničení
9. příběhy vojáků spojeneckých sil
10. příběhy iráckých vojáků
11. příběhy iráckých civilistů
12. počet mrtvých a raněných – civilisté, novináři
13. počet mrtvých a raněných – spojenecká armáda
14. válečné operace
15. humanitární pomoc, zdravotnictví
16. postoje světové veřejnosti k válce
17. popularita George Bushe
18. popularita Tonyho Blaira
19. postoje irácké vlády

- 20. inspekce zbraní hromadného ničení
- 21. přípravy USA a spojenců na válku
- 22. projevy George Bushe, Tonyho Blaira
- 23. projevy Saddáma Husseina
- 24. ostatní

Příloha č. 3: Tabulka č. 1: Hlavní téma článku

Hlavní téma článku	Frequency	Percent
politika, mocenské zájmy	332	23,9
terorismus, atentáty	144	10,4
Ostatní	123	8,8
kritika války v Iráku	107	7,7
válečné operace	94	6,8
Projevy George Bushe, Tonyho Blaira	83	6,0
Akce armády USA a spojeneckých sil	77	5,5
ekonomika, hospodářství	44	3,2
příběhy vojáků spojeneckých sil	42	3,0
ohrožení národní bezpečnosti, zbraně hromadného ničení	30	2,2
humanitární pomoc, zdravotnictví	28	2,0
irácká vláda	23	1,7
příběhy iráckých civilistů	21	1,5
popularita George Bushe	21	1,5
popularita Tonyho Blaira	15	1,1
přípravy USA a spojenců na válku	8	,6
Zásahy české protichemické jednotky v Iráku	7	,5
inspekce kvůli zbraním hromadného ničení	5	,4
Projevy Saddáma Husseina	5	,4
mírové řešení konfliktu	3	,2

příběhy iráckých vojáků	3	,2
Total	1390	100,0

N = 1390

Příloha č. 4: Tabulka č. 2: Domestikace konfliktu

Domestikace konfliktu	Frequency	Percent
zahraniční aktéři	1242	89,4
vztaheno k ČR (čeští experti)	43	3,1
Příběhy českých vojáků	36	2,6
Jiné	23	1,7
Vztahy mezi USA a spojenci a ČR	19	1,4
antiamerikanismus, protiválečné protesty a demonstrace	9	,6
Vztahy mezi Irákem a ČR	7	,5
bezpečnostní hrozba pro ČR	6	,4
České velvyslanectví v Iráku	4	,3
Průzkumy veřejného mínění u obyvatel ČR	1	,1
Total	1390	100,0

N = 1390

Příloha č. 5: Tabulka č. 3: Hlavní aktér

	Název deníku
--	--------------

Hlavní aktér	Mladá fronta DNES	Lidové noviny
Administrativa USA, George W. Bush	154	202
Armáda USA a spojeneckých sil	61	126
Ostatní	120	104
Civilisté	20	56
Tony Blair, Gordon Brown	26	35
Civilisté	20	56
Odpůrci a kritici války v Iráku mimo USA	20	53
Pozorovatelé konfliktu, média	34	48
Saddám Hussein (Husseinovi stoupení, synové)	24	30
Al Káida - Ussáma Bin Ladin	26	26
Představitelé České republiky, čeští občané	35	25
Představitelé UK	10	23
OSN	10	21
Irácká vláda	10	16
Armáda ČR	10	14
Americké tajné služby - FBI, CIA	8	12
NATO	3	6
Odpůrci a kritici války v Iráku v rámci USA	2	6
Spojenci Iráku, arabský svět	3	5
EU	2	0
Total	598	864

N=1389

Příloha č. 6: Seznam článků použitých pro kvalitativní obsahovou analýzu

Název článku	Název deníku	Datum	
		vydání	Autor
Bush: nadešel čas zúčtování s Irákem	Mladá fronta DNES	4.1.2003	
Máme jít do války proti Saddámovi?	Lidové noviny Mladá fronta	10.1.2003	
Moderní války a média	DNES	10.1.2003	Vojtěch Bednář
Sjednocenou Evropu rozděluje válka proti Iráku	Mladá fronta DNES	27.1.2003	Michal Mocek
Blair nezlomil Chiraka pro válku v Iráku	Mladá fronta DNES	5.2.2003	Michal Mocek
V NATO vypukla krize	Lidové noviny Mladá fronta	11.2.2003	
Dáma mezi dravci	DNES	15.2.2003	Tomáš Šponar
Obliba Blaira kvůli Iráku strmě klesla	Mladá fronta DNES	19.2.2003	
Proti válce s Irákem	DNES Mladá fronta	18.3.2003	Amos Oz
Do Iráku bez OSN	DNES Mladá fronta	18.3.2003	Milan Vodička
Konflikt je tvrdou ranou pro unii	DNES Mladá fronta	21.3.2003	Karel Ježek
Ta válka může skončit špatně	DNES Mladá fronta	21.3.2003	Martin Komárek
A co když prohrajeme?	DNES	25.3.2003	Zbyněk Petráček
Rumsfeld ignoroval návrhy plánovačů, tvrdí kritici	Lidové noviny Mladá fronta	31.3.2003	
ČSSD odsoudila válku v Iráku	DNES Mladá fronta	31.3.2003	Jindřich Šídlo
Irák povolal do války sebevrahy	DNES	31.3.2003	
Mise: získání "srdcí a myslí"	Lidové noviny	1.4.2003	Radek Honzák

Iráčanů			
Jak George Bush řídí válku	Lidové noviny Mladá fronta	1.4.2003	Radek Honzák
Bílý dům dělí názory na válku	DNES	1.4.2003	
Vojáci u Bagdádu nechtějí čekat na posily	Lidové noviny	2.4.2003	Radek Honzák
Nový nepřítel: útoky sebevrahů	Lidové noviny	2.4.2003	Eduard Freisler
Kouzelníci se slovníkem	Lidové noviny	2.4.2003	Milan Rokos
Umřeme za tebe, Saddáme, zní Jordánskem	Lidové noviny	2.4.2003	Michal Novotný
Američané vypověděli dalšího novináře	Lidové noviny	2.4.2003	
Otazníky války v Iráku...a odpovědi, které přináší boj	Lidové noviny Mladá fronta	2.4.2003	Eduard Freisler
Bush: Rumsfeld válku nepodcenil	DNES Mladá fronta	2.4.2003	
Všichni prezidentovi muži	DNES	2.4.2003	Lubomír Heger
Iráčané v Basře si stěžují na spojence	Lidové noviny	3.4.2003	
Experti: Spojenci podcenili předválečnou špionáž v Iráku	Lidové noviny	3.4.2003	
Bagdád: Čeká se krvavá bitva	Lidové noviny	4.4.2003	
Powell "rozumí" tomu, že ČR spojence pouze podporuje	Lidové noviny	4.4.2003	Milan Rokos
Klaus v Polsku: V Zálivu je nás víc	Mladá fronta DNES	4.4.2003	Johanna Grohová
Irák zakázal činnost dvěma reportérům televize Al-Džazíra	Lidové noviny	4.4.2003	
Pokud přijde chemický útok, bude to nyní	Mladá fronta DNES	4.4.2003	Jan Rybář
Saddám vyvracel spekulace, že je mrtev	Lidové noviny Mladá fronta	5.4.2003	Milan Rokos
Britové pronikli do Basry	DNES Mladá fronta	7.4.2003	
Válka na všech frontách	DNES	7.4.2003	Miloslav Bednář
Moc přebírá Kusaj Husajn	Lidové noviny	7.4.2003	Petr Pešek
Britové: Chemický Alí je mrtev	Lidové noviny	8.4.2003	Eduard Freisler

Nic se neděje, tvrdil ministr během střelby	Lidové noviny Mladá fronta	8.4.2003	
Válka škodí Evropě	DNES	8.4.2003	
Spojenci nechtějí Iráku vládnout	Lidové noviny	9.4.2003	Jana Ciglerová
Bagdád se změnil ve velké bojiště	Mladá fronta DNES	9.4.2003	
Američané dobyli Bagdád	Lidové noviny	10.4.2003	
Američané zvažují, kdy vyhlásit vítězství	Lidové noviny	10.4.2003	Radek Honzák
Davy lidí bořily pomníky a rabovaly	Lidové noviny	10.4.2003	
Irácký diktátor padl a s ním i jeho socha	Mladá fronta DNES	10.4.2003	
Arabové jsou rychlým pádem Bagdádu zklamáni	Lidové noviny	11.4.2003	
Vaše noční múra skončila, vzkázali Bush a Blair v nové irácké televizi	Lidové noviny	11.4.2003	
Jak irácký vůdce spojil britský tisk	Lidové noviny	11.4.2003	Jana Ciglerová
Američané chystají poválečnou vládu	Lidové noviny	11.4.2003	
Válka je vyhraná, zbývá vyřešit detaily	Lidové noviny	11.4.2003	Ondřej Štindl
Saddám sliboval odvetu. A výsledek?	Lidové noviny	12.4.2003	
USA hledají 55 nejvlivnějších Iráčanů	Lidové noviny Mladá fronta	12.4.2003	
Mlčeti zlato, cíl je daleko	DNES	12.4.2003	Petr Pravda
Colin Powell pohrozil Sýrii sankcemi	Lidové noviny	15.4.2003	
Poválečná rekonstrukce Západu	Lidové noviny Mladá fronta	3.5.2003	Jiří Šedivý
Vyhráli jsme, vyhlásil Bush	DNES	3.5.2003	
Německý ministr žehlil vztahy s USA	Lidové noviny Mladá fronta	6.5.2003	Radek Nedvěd
Irácká krize a slabá Evropa	DNES	10.5.2003	Vladimír Dlouhý
Bush: Buďme ve střehu, Al-Kajda	Mladá fronta	21.5.2003	

chystá další akce	DNES		
	Mladá fronta		
USA o válce rozhodly už vloni	DNES	28.5.2003	
	Mladá fronta		
USA: Zbraně v Iráku asi nejsou	DNES	29.5.2003	
Průzkum: OSN ztrácí na významu	Lidové noviny	5.6.2003	František Šulc
	Mladá fronta		
Příliš popela na hlavě Západu	DNES	10.6.2003	Bohumil Doležal
	Mladá fronta		
Zvítězit je možné, i když se mýlíte	DNES	21.6.2003	Umberto Eco
	Mladá fronta		
Pravda o iráckých zbraních	DNES	26.6.2003	Daniel Anýž
Stane se Irák pro Američany novým Vietnamem?	Lidové noviny	11.7.2003	
Selhání americké vlády	Lidové noviny	22.7.2003	František Šulc
	Mladá fronta		Emanuel
Špatná válka v Iráku?	DNES	4.9.2003	Mandler
Demokraté kritizují Bílý dům, že podcenil vývoj v poválečném Iráku	Lidové noviny	10.9.2003	
Válka v Iráku je strategický kiks	Lidové noviny	11.9.2003	
Bush se usmířoval se Schröderem	Mladá fronta		
	DNES	25.9.2003	
	Mladá fronta		
Zbraně v Iráku nebyly nalezeny	DNES	4.10.2003	
Albrightová kritizovala Bushe za Irák	Lidové noviny	20.10.2003	František Šulc
Velký obrat aneb kritika Bushe zprava	Mladá fronta		
	DNES	29.11.2003	Jefim Fištejn
V Iráku byly zřejmě nalezeny chemické zbraně, ale staré	Lidové noviny	12.1.2004	
Blair: Saddámovy zbraně možná nenajdeme	Mladá fronta		
	DNES	12.1.2004	
Irák zakázané zbraně měl, naznačují Američané	Lidové noviny	26.1.2004	
Bývalý ředitel BBC: Vláda nás zastrašovala	Lidové noviny	2.2.2004	
USA: důvěra v Bushe klesla na historické minimum	Mladá fronta		
	DNES	14.2.2004	

Kruté omyly Bushovy války	Lidové noviny	24.2.2004	Pavel Barša
Útočí v Iráku Al-Kájda? Nejspíš ano	Lidové noviny	4.3.2004	Eduard Freisler
Španělské ne k Iráku oslabuje koalici	Mladá fronta DNES	16.3.2004	Michal Mocek
Španělé se vracejí do "staré Evropy"	Lidové noviny	17.3.2004	
Rány se zahojily, jizvy ale zůstaly	Lidové noviny	18.3.2004	Petr Pešek
Terorismus neporazíme u soudu	Lidové noviny	18.3.2004	
Saddám - příběhu pádu diktátora	Lidové noviny	18.3.2004	Eduard Freisler
Pověst USA ve světě se zhoršuje	Lidové noviny	18.3.2004	
Místo Saddáma děsí Iráčany nejistota	Lidové noviny Mladá fronta	18.3.2004	Radek Nedvěd
Válku s terorem brzdí Evropa	DNES	18.3.2004	Jiří Pehe
Kde čekat teror příště? Kde budou volby?	Mladá fronta DNES	19.3.2004	Milan Vodička
Statisíce demonstrantů vyzvaly Bushe, aby odešel z Iráku	Lidové noviny	22.3.2004	
USA: Důkazy o Iráku nebyly solidní	Lidové noviny Mladá fronta	5.4.2004	
Proč válka v Iráku dává smysl	DNES Mladá fronta	10.4.2004	Jan Rybář
Proč někdy Usáma vítězí	DNES	20.5.2004	Jiří Pehe
Al-Kajda nabývá na síle kvůli válce v Iráku, tvrdí britská studie	Mladá fronta DNES	27.5.2004	Ladislav Kryzánek
Bush si přeje větší roli NATO v Iráku	Mladá fronta DNES	10.6.2004	
Britové potrestali Blaira za válku v Iráku	Lidové noviny	12.6.2004	Radek Honzák
Zpráva USA přiznává: teroru přibývá	Mladá fronta DNES	24.6.2004	Ladislav Kryzánek
V Iráku nesmíme prohrát	DNES Mladá fronta	29.6.2004	Jan Rybář
Teror má svá pravidla	DNES	8.7.2004	Zdeněk Švácha
Komise: CIA zveličila zprávy o Iráku	Mladá fronta DNES	10.7.2004	Milan Vodička
Britské služby podávaly vágní	Mladá fronta	12.7.2004	

údaje o Iráku	DNES		
USA: Hrozba Iráku je nejvýznamnější od 11. září	Mladá fronta DNES	15.7.2004	
Na Irák bez podpory občanů	Mladá fronta DNES	23.7.2004	Michal Mocek
Není to jen jedna válka. Irák dnes vede mnoho bitev najednou	Mladá fronta DNES	20.8.2004	Jan Rybář
Věčné irácké retro	Lidové noviny	18.9.2004	Petr Pešek
Bush v OSN: V Iráku nikdy neustoupíme	Mladá fronta DNES	22.9.2004	
Válka v Iráku je legitimní	Mladá fronta DNES	23.9.2004	Viliam Buchert
Komise USA: Irák neměl ničivé zbraně, ale Saddám po nich toužil	Mladá fronta DNES	7.10.2004	
Svět se bojí teroru víc a víc	Mladá fronta DNES	12.10.2004	Milan Vodička
Zničme společně terorismus, vyzval Bush	Mladá fronta DNES	5.11.2004	
Bush a Evropa se musí smířit	Mladá fronta DNES	27.11.2004	Michal Sedláček
Bylo to trestné. Ale v Iráku zuří válka	Lidové noviny Mladá fronta	17.1.2005	Petr Pešek
Bush: Budu dál šířit svobodu	Mladá fronta DNES	21.1.2005	Lubomír Heger
Příští zastávka Teherán?	Mladá fronta DNES	22.1.2005	Milan Vodička Ladislav
"Den D" naznačí, zda demokracie v Iráku není jen planým snem	Mladá fronta DNES	29.1.2005	Kryzánek
Bush a Schröder: Konec doby ledové	Mladá fronta DNES	24.2.2005	Zita Senková
Bushova cesta utřídila vztahy s Evropou	Mladá fronta DNES	26.2.2005	Daniel Anýž
Blair chystal válku v Iráku už osm měsíců před invazí	Lidové noviny	2.5.2005	Tomáš Jeník
Blair potřetí vyhrál. Jako Thatcherová	Mladá fronta DNES	7.5.2005	Daniel Anýž
Britové měli oproti USA na výběr	Mladá fronta DNES	12.5.2005	Daniel Anýž
Bush: V Iráku jdeme za	Mladá fronta	29.6.2005	

vítězstvím	DNES		
	Mladá fronta		
Muž, který chce ty syčáky zabít	DNES	29.6.2005	Daniel Anýž
	Mladá fronta		
Britské 11. září. Kdy bude další?	DNES	8.7.2005	Viliam Buchert
	Mladá fronta		
Chytré bomby Al-Kájdý	DNES	13.7.2005	Robert A. Pape
Ústavu nelze prosadit vojensky	Lidové noviny	5.9.2005	
Velmoc, jež zanedbala sama			
sebe	Lidové noviny	12.9.2005	
Budte rádi za americký	Mladá fronta		
idealismus	DNES	1.10.2005	Daniel Anýž
Odrážoval jsem Bushe od války,			
tvrdí Berlusconi	Lidové noviny	31.10.2005	
Bush prý chtěl zaútočit na Al-			
Džazíru	Lidové noviny	23.11.2005	
	Mladá fronta		
Diktátor ještě neprohrál	DNES	30.11.2005	Jan Rybář
Bushovi vzrostla obliba, pomohl	Mladá fronta		
mu Irák	DNES	22.12.2005	
Němci pomáhali USA při útoku			
na Saddáma	Lidové noviny	13.1.2006	Radek Nedvěd
Kolik stojí irácká válka	Lidové noviny	18.1.2006	Pavel Kohout
Bushových pět let vyústilo v	Mladá fronta		
trvalou válku	DNES	20.1.2006	
Rumsfeld: v informační válce se	Mladá fronta		
nám nedaří	DNES	3.2.2006	
Šíité: Neviňte z útoku suniity	Lidové noviny	25.2.2006	
Naděje pro Irák	Lidové noviny	27.2.2006	Jan Němec
Náboženství může rozbít Irák	Lidové noviny	28.2.2006	Radek Nedvěd
Ke "konci dějin" nevede zkratka	Lidové noviny	2.3.2006	
Rojnice v předvečer výročí války	Lidové noviny	18.3.2006	
Jak prohrát válku o Irák	Lidové noviny	20.3.2006	Petr Pešek
Irácký spor: Zuří už občanská			
válka?	Lidové noviny	20.3.2006	
Tři roky války v Iráku, čas přiznat	Mladá fronta		
porážku	DNES	20.3.2006	Jan Rybář
Válka není prohraná	Lidové noviny	21.3.2006	Tomáš Klvaňa
Bush mobilizoval emoce	Lidové noviny	21.3.2006	
Jak prohrát válku o srdce Iráčanů	Lidové noviny	1.6.2006	Tomáš Jeník

	Mladá fronta		
Kdy se stáhnout z Iráku?	DNES	21.6.2006	Jan Rybář
	Mladá fronta		
Londýn se po roce obává útoků	DNES	7.7.2006	
Němci už mohou nahlas říct "ne"	Lidové noviny	11.7.2006	Tomáš Jeník
Vývoz demokracie skončil naprostým fiaskem	Lidové noviny	11.9.2006	Olivier Roy
	Mladá fronta		
Bushův ztracený kredit	DNES	11.9.2006	Michal Musil
Bin Ládina dopadneme, slíbil			
Bush	Lidové noviny	13.9.2006	
Tajné služby: Okupace Iráku stvořila novou generaci islamistů	Mladá fronta DNES	25.9.2006	
Zpravodajci: Válka v Iráku vychovala nové teroristy	Lidové noviny	29.9.2006	
Pentagon dodá svou verzi dění v Iráku	Lidové noviny	1.11.2006	
	Mladá fronta		
Je Irák nový Vietnam?	DNES	18.11.2006	Jan Rybář
Spojenci USA se bojí Íránu	Lidové noviny	31.1.2007	Tomáš Jeník
Senát: Pentagon neříkal o Iráku pravdu	Mladá fronta DNES	10.2.2007	
Se Spojenými státy na věčné časy	Lidové noviny	5.3.2007	David Klimeš
Konec neokonzervativních snů	Lidové noviny	30.3.2007	Tomáš Jeník
Irák: čekání na dobré zprávy	Lidové noviny	31.3.2007	František Šulc
Kongres trvá na odsunu z Iráku	Lidové noviny	27.4.2007	
Čekání končí, Blair odchází	Lidové noviny	30.4.2007	Tomáš Jeník
Jestřáb Wolfowitz si balí kufry	Lidové noviny	19.5.2007	Ondřej Malý
Bush ví, že přijde o spojence	Lidové noviny	21.5.2007	Tomáš Jeník
Tohle léto bude v Iráku kritické, řekl Bush	Mladá fronta DNES	25.5.2007	
Proč ho nesnášejí? Má moc, je symbol USA	Mladá fronta DNES	4.6.2007	Jan Rybář
	Mladá fronta		
USA vyzbrojují irácký odboj	DNES	12.6.2007	Jan Rybář
Jaké to je, když se Tony Blair loučí	Mladá fronta DNES	14.6.2007	Jan Rybář
USA vsadily novou ofenzivou v Iráku vše na jednu kartu	Mladá fronta DNES	20.6.2007	Jan Rybář

	Mladá fronta		
GOOD BYE, TONY BLAIR	DNES	25.6.2007	
Saddámův kat bude za genocidu oběšen	Lidové noviny	25.6.2007	
Chemický Alí byl odsouzen k smrti za genocidu Kurdů	Mladá fronta DNES	25.6.2007	Pavel Novotný
Irácký syndrom rekordmana Blaira	Lidové noviny	27.6.2007	Tomáš Jeník
	Mladá fronta		
Goodbye, Mr. Blair	DNES	28.6.2007	Jan Rybář
Bush: Blair nebyl můj pudlík	Lidové noviny	28.6.2007	
Britský premiér poprvé u Bushe: loajální spojenec	Lidové noviny	31.7.2007	
Proč muslimové nenávidí Ameriku	Lidové noviny	25.8.2007	Karel Černý
Zčásti vítězství, zčásti prohra	Lidové noviny	8.9.2007	František Šulc
Šest let ta válka trvá, přitom teprve začala	Mladá fronta DNES		Teodor Marjanovič
Stáhneme část vojáků z Iráku	Lidové noviny	14.9.2007	
Vražděte Západany, hlásá Al-Kájda	Mladá fronta DNES	18.9.2007	
Irácký syndrom	Lidové noviny	16.10.2007	Zbyněk Petráček
"USA se na Francii mohou spolehnout"	Lidové noviny	8.11.2007	Tomáš Jeník
Američané začali věřit v dobrý konec v Iráku	Mladá fronta DNES	12.12.2007	
S vývojem v Iráku nejsme spokojeni, přiznal Bush	Mladá fronta DNES	21.12.2007	
Nový irácký realismus	Lidové noviny	14.1.2008	Petr Pešek
Skutečný Blair? Fatalista, který věřil v dobro	Mladá fronta DNES	15.1.2008	Lubomír Heger
Poslouchali, kývali...A těšili se, až odejde	Mladá fronta DNES	17.1.2008	Pavel Novotný
Londýn vyhlásil boj proti teroristům na internetu	Mladá fronta DNES	18.1.2008	Jan Rybář
Poslední poselství G. W. Bushe	Lidové noviny	29.1.2008	
Pozdní úspěchy USA zaskočily Evropu	Lidové noviny	20.3.2008	Petr Pešek
Lepší se to, ale pomalu	Lidové noviny	20.3.2008	Pavel Černý
Bin Ládin svolává muslimy do	Lidové noviny	21.3.2008	

války			
Množící se irácké války	Lidové noviny	14.6.2008	Vít Klépárník
Bush se "omluvil" za Irák	Lidové noviny	3.12.2008	Luboš Palata